

საქართველოს მოამბე

№ 10

შ ი ნ ა ა რ ს ი:

ახალი წელი—ალაროდინისა; ჩემო კეთილ—
ი. გრიშაშვილისა; მოხასანი და მისი „ცხოვრება“
—მ. აღ—ლისა; ამოცანა—ვაჟა-ფშაველასა; ახა-
ლი წელი, ლექსი—ნინო ორბელიანისა; ახალი
წელიწადი საინგილოში—ზ. ელილისა; * * *
ლექსი—მარ. ბარათაშვილისა; ქართლის ვითარება
—ივ. ციციშვილისა; ლაურა—შ. ამიკაჯიბისა;
რედაქტორის ხრიკი ილ. ელიშვიტისა.

1 იანვარი

კვირეული საზოგადოებრივი, საშემსრულებელი, კულტურული

1910 წ.

ახალი წელი

მას მიულოცვენ გულთ ახალ წელსა, ვისაც რაიმე პროგრესი განუხორციელებია, მას უსურვებენ ახალ წლის ნამდვილ ბედნიერებასა, ვისაც წარსულ წელში სიმწრით ოფლი დაუდგარია, რათა ოდნავ მაინც წინ წაწეულიყო და ოდნავ მაინც გაეუმჯობესებინა თავისი მდგომარეობა, განუხორციელებია უმცირესი იდეალი მაინც.

ჩვენ რომ გერმანელებს, ფრანგებს, ინგლისელებს, ან სხვა რომელიმე კულტურულ და მდიდარ ერს ვგავდეთ, ჩვენი ახალ წლის მილოცვაც სხვანაირი იქნებოდა. იქ ადამიანთა მოქმედების სიმძლავრე, პროგრესის განხორციელება არა თუ წლებით, საათობითაც კი, იქ შემოქმედება აღჭურვილნი მთელს ერსა, და ყოველ პირველ იანვარს, როცა წარსულ წელს გაითვალისწინებენ ხოლმე, განსხვავებასა ჰხედავენ წარსულსა და აწმყოს შორის, —ნამოქმედარსა, ნაშრომსა და ნაყოფს იხილავენ ხოლმე და მეტის მსურველნი—მომავალი წლისათვის კიდევ უმეტეს საქმეთა განხორციელებას დააკისრებენ ხოლმე ერის შემოქმედებასა. ახალი წელი მათთვის—დასაწყისია ახალი დროის ინტერვალისა, რომლის განმავლობაშიაც პროგრესი უნდა განახორციელოს საზოგადოებამ. ეს იმედი გულს აქვს დასახული ყველას და მათი მილოცვაც ურთი-ერთისადმი მხიარულია, მტკიცე, ბედნიერი.

ჩვენ კი რა უნდა მიულოცოთ ჩვენს ერსა?—აი, რამდენი ხანია ვულოცავთ ახალ წელს ურთი-ერთს, ყოველთვის ვსცდილობთ მხიარული ვიყოთ, იმედებით აღსავსენი, მაგრამ მხოლოდ ვსცდილობთ .. ვსცდილობთ ერთ დღეს მაინც დავივიწყოთ ჩვენი სისუსტე და უბედურება, —ხოლო ამ მხიარულებასა და იმედებს არავითარი საფუძველი არა აქვს. ახალ წლის მილოცვა მაშინ არის ნამდვილი, უტყუარი მხიარულებით აღსავსე, როცა

ძველი წლის განმავლობაში საფუძველია ჩაყრილი ახალი წლისათვის.

რა გავაკეთებ 1909 წლის განმავლობაში რომ ურთი-ერთს 1910 წლის დასაწყისი მიულოცოთ?—არაფერი, როგორც არაფერი გავაკეთებთა უკვე კაი ხანია, განსაკუთრებით რეაქციის დროსა—ლაპარაკისა და ტირილის მეტი. ყოველისფერს რეგრესი ეტყობა, რაც კი გეკონდა ამ ოთხი-ხუთი წლის წინად. პრესსა, თეატრი, საზოგადოდ ჩვენი კულტურული დაწესებულებანი, ან საგრძობელ წარმატების გზაზედ ვერ დაფიქრებთ, ან და დაქვეითდენ. ხალხის ეკონომიური მდგომარეობა, რასაკვირველია, ეხლა გაცილებით უფრო დაბლა დგას, ვიდრე ამ ოთხი-ხუთი წლის წინად იდგა. თვით საფრთხე ჩვენი ერის გაქრობისა, რომლის უტყუარი მაჩვენებელი ტერიტორიის დაკარგვაა, ეხლა უფრო საზარლად წამოგვეჭიმა თვალწინ, ძალია კი თავის დასახსნელად ეხლა სრულიად აღარ შეგვწევს და ძულმბულნი ვართ საცოდავად ვიფარებხართ: ისეთი სუსტი საშუალებებით ვსცდილობთ განსაცდელისაგან თავის დაღწევასა რომ შეძლებულსა და ძლიერს ერს სიცილადაც არ ეყოფოდა. იდეურათაც კი საგრძობელად ვერ წავიწიეთ წინ. იდეა ჩვენი ერის ერთობისა შეიძლება ეხლა იკიდებდეს ფეხს ჩვენს საზოგადოებაში და ხალხში, მაგრამ ისე სუსტად, რომ აქაც ვერა ჰყვავის იმედი. ჯერ კიდევ დიდი დროა საჭირო, დიდი მუშაობა, დიდი ენერჯის დახარჯვა, რომ ქართველთა ნამდვილი და მტკიცე სულიერი ერთობა განხორციელებული ფაქტი იყოს... ვერა, პროგრესსა, წინა წლისა ანუ წინა წელთა ბედნიერებასა და ნაყოფიერ შრომას ვერ მიულოცავთ საქართველოსა და წარსულის მაგალითით ვერ გავამხნევეთ მისს მომავალ შემოქმედებასა. მხოლოდ წარსულის უბედურობასა და უმოქმედობას თუ მოვავაგონებთ.

1910 წელი, რასაკვირველია, ისეთი სასწაულთ მოქმედი არ იქნება, რომ ერთბაშად გავცაბედნიეროს და გარდაგვემნას, განგვახორციელებინოს

დიდი პროგრესი და სასოწარკვეთილება ამოგვიშალოს სულიდან, მაგრამ თუ რეალური არა გვაქვს რა ხელთ, წარსულ წლებში განხორციელებული; თუ იმედის საფუძველი არა გვაქვს,—სურვილი ხომ მაინც შეგვიძლია, და ამ 1910 წლისათვის ვუსურვოთ ჩვენს ხალხს თვალის ახილვა და გამოღვიძება, ძალთა შეკრება და მოქმედება, რომ შედეგ მაინც გაიმართოს წელში და აღსდგეს განახლებული, ძლიერი, თავისუფლების მოყვარე და შემგნები ერთობისა.

სულ რომ არაფერი გვქონდეს,—სულ არარაობას ცარიელი იდეალი მაინც სჯობია. იყოს ჩვენი უდიდესი იდეალიც უპირველეს ყოვლისა შეერთება საქართველოს გაბნეულ ნაწილთა. გიორგი მთაწმინდელი არსებულ საქართველოს არა სჯერდებოდა და იდეალურ, „ნამდვილ“ საქართველოს სხვაგან ეძებდა. მეტის მეტი სიყვარულით და ეროვნული თავმოყვარეობით მოსდიოდა ეს ამ დიდებულ მეცნიერსა და მამულისშვილსა, ჩვენ კი აქვე ვეძებოთ საქართველო, ვეძებოთ იგი ყველგან; სადაც კი ოდნავ მაინც დაჩვენია მისი სული, ვეძებოთ იგი ლაზისტანში, ქორახის ხეობაში, მესხეთში, მთელ სამაჰმადიანო საქართველოში, აფხაზეთში, მთელს დასავლეთ საქართველოში, გამოვყვეთ და შემოვფარგლოთ ქართლი, კახეთი, ზაქათალი, ის პროვინციებიც, რომელნიც დაკარგულად მიგვანჩია, მაგრამ არ არის საუკუნოდ დაკარგული, თუ ჩვენის მოქმედებით კვლავ ქართულს ენასა და კულტურას ფრთას შევასხამთ გუშინდელ ქართულ ადგილებში.—სივრცე, რომელიც ათასის წლოებით გვეკუთვნოდა და ხმოთა გქონდა შემოხაზული, დღეს ჩვენის იდეალით შემოვხაზოთ, ჩვენის ეროვნის შეგნებითა; ეს იყოს ჩვენი ბინა კვლავაც. რადგანაც საქართველო აქ დაბადებულა და აღზრდილა, როგორც კულტურული ერთი. აქ, ამ სისხლით მორწყულ მიწაზედ ავაგოთ ახალი საქართველო,— ისეთი საქართველო, რომ გიორგი მთაწმინდელმა რომ ახალი სული ჩაიდგას და იხილოს,—ტკბილად გაიღიმოს და სთქვას: „ჩემი საქართველო ენახეთ“. აქ შევქნათ ისეთი საქართველო, სადაც შეგვეძლოს ყველა ბუნებრივ სიმდიდრეთა დამუშავება და ნიჟიერად გაბედნიერება ჩვენი ერისა, სადაც ქართველი ისეთივე ლამაზი და მშვენიერი ყოფილიყოს, როგორც წინათ იყო განთქმული მთელს ევროპაში, და აზიაში; სადაც სწავლა და მეცნიერება, ხელოვნება და ზნეობრივი სიღირსე უდიდეს სიტკბოების ნექტარს ასმევდეს ჯარგნულად მშვენიერ ქართველსა, სადაც შეფობდეს „სიტყვა ქართული რუსთაველისა“ და არა დამტვრეული და არეული ენა, ქართულისა და უცხო ენისაგან საზიზღარ-სასმენელად შეზავებული, სადაც ქართველი დედა ეროვნულ დეგენერანტებსა და ცუდ-რუსულად მოლაქლამე ფეშუ-

ტებს“ კი არა, არამედ მაღალ-ზნეობით აღსავსე, სულით-კლდე მამულისშვილებს უზღვიდეს ჩვენს მშვენიერ ქვეყანასა...

სხვა რაღა დავგრჩენია, მკითხველო, თუ არ ოცნება, ცალიერი იდეალი, სურვილი! სხვა რა გვაქვს სათქმელი?—განა არ ვიცოთ რომ სიამოვნებით ივსება გული, როცა მშვენიერი ანგარიშსა სწერს ყოველ ახალ წელს,—ესა და ეს შევიძინეთ ამ ეროს წელსა, ესა და ეს დავკარგეთ,—მაგრამ მაინც შეცნვილი მეტიაო,—და შემდეგ მისი სურვილები, მისი იდეალები და ფანტაზია სამშობლოს დაუსრულებელ და უსაზღვრო წარმატების შესახებ საფუძვლიანია და ენერჯის დამზნები; განა არ ვიცოთ, რომ ასეთ ანგარიშს რომ ვსწერდეთ, ის იქნებოდა უზენაესი ჩვენი ბედნიერება,—ბედნიერება ნამდვილი, ხელის მოსაკიდებელი, საგრძნობი,—მაგრამ რომ ბედმა მოკვაცლო ასეთი დიდი ბედნიერება, იძულებულნი ვართ მხოლოდ სურვილითა და ცალიერი იდეალით დავიკყოფილდეთ ამ ბედნიერ დღესა.

ეს იდეალი იყოს ის ბრწყინვალე ვარსკვლავი, მუდამ მოციმციმე ჩვენი ცხოვრების ცაზედ, რომელსაც ვერაოდეს ვერ მივსწვდებოთ, მაგრამ ჩვენის სუსტის ფუსფუსის დროს გზის მაჩვენებელი მაინც იქნება. თუ ვერ მივალწვდეთ, გვეყვარება მაინც. ვულოცავთ ახალ წელს და ვუსურვებთ ქართველს ერს, რომ ეს ვარსკვლავი ამირიდან გადაქცეულიყოს მისი საუკუნო სიყვარულის საგნად. „სჯობს საყვარელსა უჩვენო საქმენი საგმირონიო“, სთქვა რუსთაველმა, და ჩვენც საგმირო საქმენი თუ არა, მცირე, პატარა საქმენი მაინც გავაკეთოთ, რომ ამ საუკუნო საყვარლის ერთი კოცნის ღირსნი მაინც გავხდეთ. „სიყვარული აგვამალლებსო“,—და ავმალდეთ ეროვნულ ერთობის შეგნებითა და გრძნობითა,—იქნებ ამის შემდეგ მაინც შევსძლოთ იგი „საქმენი საგმირონი“, დღეს რომ არ ძალგვიძს.

ამ სურვილით ვეგებებით ახალ წელსა და ვულოცავთ მას მთელს საქართველოსა.

ალაროდელი.

ჩემო კეთილო!

(გუძღვნი თაზარ მიქელაძეს).

როცა მზის სხივი შეიქრას ბნელში, მკვდარ ყვავილს დაჰკრას, ააეღფეროს; როს ამ სურათით აშოყთ მგოსანმა ჩამოჰკრას სიმებს, დაჰკენეს-დამღეროს, მაშინ მეწვიე, ჩემო კეთილო, გამომიწოდე მართოლვარე ხელი, მაშინ მოგცემ გულს, და დაგრთავ ნებას რომ მომილოცო ახალი წელი!..

ი. გრიშაშვილი.

ჩვენი ჟურნალის მომავალ №-ში დაიწყება ბეჭდვა გიუ დე მოპასანის საუკეთესო რომანისა

„ცხოვრება“.

მოპასანი და მისი „ცხოვრება“.

1880 წელს ფრანგულ ჟურნალ „Les soirées de Médan“-ში დაიბეჭდა პირველი მოთხრობა მოპასანისა „ფუნჩულა“ (Boule de suif). იშვიათად რგებია რომელიმე სხვა მწერალს ისეთი ხვედრი, როგორც ამ მოთხრობის ავტორს ერგო. იმ ქვეყანაში, სადაც სახელის მოსახვეჭად საჭიროა ან გენიოსობა, ან რამდენიმე წლის განმავლობაში მედგარი მუშაობა და მუდმივი რეკლამა, მოპასანი თითქმის მეორე დღესვე განთქმულ მწერლად გადაიქცა. ხმის ამოღება, სამწერლო ასპარეზზე გამოსვლა და დამკვიდრება საფრანგეთის უნიკიერეს მწერლის სახელისა ერთი იყო. მისმა სამშობლომ, მოდისა და ფაქიზ გემოვნების კლასიკურმა ქვეყანამ მაშინვე შეამჩნია თვისი ნიჭიერი შვილი და მალე იმ დროინდელ ლიტერატურულ მოდის მამამთავრად აღიარა იგი. გუშინდელი უბრალო და უჩინარი მოხელე საზღვაო სამინისტროსი დღეს თანამედროვე ბაზილიონის კერპად გადაიქცა: მას ყველა იცნობს, მისი სახელი ყველას პირზე აკერია, იმის კალამს გაფაციცებით აღევნებენ თვალყურს და ყოველ მის სიტყვას ციურ მანანასავით ელიან.

27 წლისა იყო მოპასანი როცა პირველად აიღო კალამი ხელში, 33-სა როცა მისი პირველი მოთხრობა დაიბეჭდა, და 41-სა როცა უკანასკნელი სტრიქონი დასწერა. ექვს წელიწადს სწერდა და უკითხავდა იგი თავისს ნაწერს თავის „მასწავლებელს“, „მადამ ბოვარის“ ავტორს, გულჩახვეულსა და უკმეზ განდევნილს, საფრანგეთის უდიდეს სტილისტს ფლობერს, რომელიც გულის ფანცქალითა და დიდის იმედით კითხულობდა თავის „შევირდის“ ნაწერებს; წაკითხვის შემდეგ არხვინად ხედა და თანაც ნუგეშსა და დარიგებას აძლევდა: გულს ნუ გაიტეხავ, სწერე, იმუშავე, ისწავლე და როცა ღირსი იქნები, გეტყვი და დაბეჭდეო. მოპასანიც სწერდა, გულს არ იტეხავდა და არც იმედს ჰკარგავდა, ვინაიდან ღრმად სწამდა თვისი ძალა და სიტყვა თავის მასწავლებლისა. ფლობერი არ შესცდა და თავის შეგირდი სამწერლო ასპარეზზე მხოლოდ მაშინ გამოუშვა როცა წაკითხა მისი „ფუნჩულა“ — ფორმით სრული, სტილით უნაკლო და აზრით საუცხოვო მოთხრობა. მას აქეთ მოპასანს ხელმძღვანელი აღარ დასჭირვებია. ის მტკიცედ გაჰყვა არ-

ჩველ გზას და ერთხელ და სამუდამოთ გარკვეულ სალიტერატურო კალაპოტიდან აღარ გამოსულა.

მოპასანი იმ დროს გამოვიდა სამწერლო მოედანზე როცა სიტყვა-კაზმულ ლიტერატურაში თითქმის უცილობლად ბატონობდა ემილ ზოლა და მის მიერ შექმნილი ესთეთიური თეორია ექსპერიმენტალურ რომანისა, რომელსაც საფუძვლად ედო მეცნიერული ცდა, აწონ-გაზომვა მოვლენისა და პიტალო ფაქტი. ზოლამ და მისმა სკოლამ უკუაგდეს ფლობერისა და ბალზაკის რეალიზმი და ხელოვნებაში გადმოიტანეს შთამომავლობის კანონი დარგინისა, უკიდურესი ნატურალიზმი და ულტრა-რეალიზმი აღიარეს საუკეთესო ფორმად და სახელმძღვანელო პრინციპად გაიხადეს ფოტოგრაფიული მეთოდი, რომელსაც გარნა ფაქტისა და ასწონ-გასაზომ მოვლენისა და საგნისა არა სწამდა-რა. პირველ ხანებში მოპასანიც ამ ჯგუფს მიეკედლა, მაგრამ მალე ისევე ჩამოშორდა და თავის ერთ საუკეთესო რომანის „პიერ და ჟან“-ის წინასიტყვაობაში მკაფიოდ განმარტა თვისი საესთეთიკო მრწამსი. მან უარპყო დოქტრინალური რეალიზმი და თავის ესთეთიკის ქვეკუთხედად აღიარა ხელოვნება საკუთარ, სუბიექტიურ შთაბეჭდილების მკაფიოდ და ნათლად გადმოცემისა და გამოხატვა ყოველდღიურ და რეალურ მოვლენათა საზოგადო ჯამიდან ამოკრეფილ და შერჩეულ მასალისა. იმის აზრით შემოკმედების უმთავრესი ღირსება და საფასური იმაში მდგომარეობს, რომ ხელოვანმა ხელოვნურად გადაარჩიოს და აკინძოს ამბები ყოველდღიურ ცხოვრებისა და თვით ფაბულას უფრო ნაკლები ყურადღება მიაქციოს.

ის ფირფიტა, ის კუთხე ადამიანის ტვინისა სადაც იწერება და აღინიშნება ნახული, წაკითხული და გაგონილი, მოპასანს საოცრად აქვს განვითარებული, თავისებურად აქვს მოწყობილი. მისი გონება სუსტი და უძლურია განყენებულ მსჯელობის დროს და მისთიკური აღფრთოვანება მას იშვიათად ეხერხება. სამაგიეროთ იმას აქვს არაჩვეულებრივი თვალი, ყური და საოცარი თვისება დაკვირვებისა, ღვთაებრივი ნიჭი ნანახის გადარჩევისა, მოვლენათა და ამბავთა უსაზღვრო ზღვიდან საჭირო მასალის ამორჩევისა და იმის დალაგებისა, აკინძვისა, შეფარდებისა და შეწონვისა. და მოპასანიც სწორეთ ამ იშვიათმა თვისებამ გახადა უდიდეს მწერალ-პოეტად, და რენე დუმიკის ნათქვამი იმაზეა გამოკრეფილი: ადამიანს თავი და გული კი არ გადააქცევენ პოეტად, არამედ თვალი და ყურიო. მოპასანი თავის ერთ რომანის გმირის შესახებ ამბობს: „იმას ორი მარტივი გრძნობა ჰქონდა: ნათელხილვა ფორმისა და ინსტინქტიური განკვრეტა სარჩულინაო“. აი, სწორეთ ეს ორი „მარტივი გრძნობა“ უდევს საფუძვლად თვითონ მოპასანის შემოკმედებასაც. მისი თვალი იმასვე ხედავს რომელიმე სუ-

ჩვენი

რათში, რასაც ხედავს თვალი ჩვეულებრივ მომაკვდავისა, მაგრამ პოეტის თვალი, ჯერ ერთი, ხედავს სულ სხვანაირად, თავისებურად, აღმაცერად (თუ შეიძლება ასე ითქვას), და, გარდა ამისა, ხედავს კიდევ ისეთ რამეს, ისეთ წვრილმანს, შეუმჩნეველსა და უმნიშვნელოს, რასაც ან სულ ვერ დაინახავს, ან დაინახავს და ყურადღებას არ მიაქცევს უბრალო თვალი უბრალო ადამიანისა. მხოლოდ მეორე, როცა პოეტი ნათლად და მკაფიოდ დაგვისურათებს და დაგვანახებს ჩვენ მიერ უნახავსა და ჩვენთვის უმნიშვნელოს, მხოლოდ მაშინ გვაგონდება ეს წვრილმანი, შეუმჩნეველი, უმნიშვნელო და მხოლოდ მაშინ ვხედავთ განსხვავებას ჩვეულებრივსა და პოეტურ თვალთა და ყურთა შორის.

ლიდაქტიოსნი და მორალისტნი ხშირად უსაყვედურებენ მოპასანს, თვითონ მოქმედების უკან იმალება და არ გვიმხელს თავის ეთიკას, თავის შეხედულებას ამა თუ იმ მოქმედებისა და ტიპის შესახებ. ერთის შეხედვით ეს საყვედური თითქო საფუძვლიანი უნდა იყოს. ძალიან ხშირად მოპასანი ისე არხეინათ, ისეთის ღიმილითა და განდგომით გვისურათებს გულის ასამღვრევსა და პარტუკულუმბავს, რომ გულუბრყვილო მკითხველს ჰგონია, ავტორს მოსწონს ეს ამბავი, ეხალისება მისი ჩვენება და უდროოთა და უადგილოთ ოხუნჯობსო. ნამდვილათ კი მოპასანი გოგოლივითა და სერვანტესივით ღიმილის უკან ცრემლსა მალავს და გულგრილ ირონიის ქურქში ოხვრა და სევდა აქვს გახვეული.

გარეგნული ფორმა მოპასანის შემოქმედებისა სრული და უნაკლოა. დღემდის ათასი საზომი და ფორმულა მოუგონიათ ხელოვნურ ნაწარმოების ფორმის დასაფასებლად, მაგრამ ამ ათასიდან მხოლოდ ერთი საზომია მუდმივი და სწორი: მკაფიობა, მარტივობა და ზომიერება. ეს ერთად ერთი საზომი ქეშმარიტ ხელოვნებისა ზედ გამოკრილია მოპასანის შემოქმედებაზე, ან თუ ვნებავთ, პირიქით, მოპასანის შემოქმედებაა ზედ გამოკრილი ამ საზომზე. იშვიათად თუ ვინმეს ეხერხება ისე სხარტულად, მკაფიოდ და მარტივად აზრის გამოთქმა, სურათის დახატვა და ტიპის აღწერა, როგორც მოპასანს; იშვიათად თუ ვინმემ იცის მოპასანივით დასაწყისი და დასასრული ხელოვნურ სცენისა, ამბისა, ტიპისა: თუ საიდან უნდა დაიწყებოდეს ესა თუ ის ამბავი და სად უნდა მოეღოს მას ბოლო, სად უნდა დაესვას წერტილი. ყოველი მისი მოთხრობა მშვენიერი სურათთა გამომეტყველებით აღსავსე, კოლორიტით მდიდარი, პერსპექტივით საუცხოვო, მოძრაობით უნაკლო და ჰაერით გაჟღერებული.

გადაიკითხეთ სრული თხუზულობა მოპასანისა. რომელ მწერალს მოეპოვება ასეთი მდიდარი ფოკუსი ხედვისა, სადაც დიდის ხელოვნებით არის თავმოყრილი და დალაგებული უმდიდრესი კოლე-

ქცია ტიპებისა, პეიზაჟებისა, ამბებისა. ვინ გინდათ რომ იქ არ იყოს აწერილი და აღბეჭდილი: გლეხი და მოჯამაგირე, ფერმერი და მუშა, მხედარი და ბიუროკრატი, მემამულე და ქისიანი, მოხელე და ვაჭარი, მოდისტკა და როსკიპი, ბრეტონელი და ნორმანდიელი, სოფელი და ქალაქი,—ყველას და ყველაფერს მისწვდა მისი თვალი და კალამი, ყველაფერი აღნიშნა თავის საიდუმლო ფირფიტაზე და მისცა მას შესაფერი ფორმა და კალაპოტი. ვინ შეედრება, ვინ შეეცილება მას, ქალის გულთამხილავს, იმის სულისა და ხასიათის მესაიდუმლეს! ვის გაუცვნიან, ვის აუწერია მოპასანივით ქალის უცნაური ბუნება, ცვალებადობა იმის ხასიათისა და საიდუმლოებანი იმის გულისა! უბრალო სოფლის გომბიო, ქუჩის როსკიპი, ათასნაირ ჯურის კოკოტკა, მოღალატე ცოლი, პატიოსანი დედა, „გულკეთილი“ არისტოკრატი კნენა, მოახლე, მოდისტკა—ყველა აკინძულია იმის კალამზე, ყველას მოხვდა მისი „სარჩულის გამჭვრეტი“ თვალი.

სიყვარული და ქალი დედაბოძია მოპასანის შემოქმედებისა. ის გულის კენესითა და გაფაციცებით დაქებებს ერთსაც და მეორესაც, მაგრამ ვერ პოულობს, ან პოულობს და ტყუვდება, იმედი უტრუვდება, ფრთა ეკვეცება; გულში თანდათან დარდი ეპარება, სული მისი სევდაში ეხვევა, ჩივის, წვალობს, აღარა სწამსრა, მეგობრებს გაურბის, განდევნობს და ბოლოს უიმედობისა და სასოწარკვეთილობის შავ ყორანს უფარდება კლანჭებში. სიყვარულზე ლოცულობდა და სიყვარულზევე სთქვა: „სიყვარული თუ გინდა, უნდა დაბრმავდე, გონება დაიხშო, აღარაფერი დაინახო, აღარაფერი გაიგო.“ ან კიდევ: „თუ ხედავ, უნდა გაიგო კიდევ, თუ გაიგე, უნდა შეიზიზლო.“ მოპასანმაც დაინახა თვისი ღმერთი—სიყვარული, დაინახა და გაიგო, გაიგო და შეიზიზლა, შეიზიზლა და ფეხქვეშიდან გამოიცილა ერთად-ერთი და უკანასკნელი იმედი და აზრი ცხოვრებისა. მისმა თვალმა და „სარჩულის განჭვრეტის მარტივმა გრძობამ“ დაღუპა პოეტი. მისი ნათქვამი: „რაც გიყვარს სწორეთ ის მოგიღებს ბოლოსაო,“ მისივე თავზე აღსრულდა. მას უყვარდა მხოლოდ შემოქმედება, ხოლო სამეჭვეწრო ცხოვრებაში მას გზას უნათებდა და იზიდავდა მხოლოდ ერთი ვარსკვლავი სიყვარულისა, ე. ი. ბედნიერებისა, ვინაიდან ეს ორი მცნება იმისთვის სინონიშია, ერთი და იგივეა. ათ წელიწადში მან დასწერა 30 ტომი (უკანასკნელი ფრანგული გამოცემა) და ესოდენ შრომის გამო მოსწყდა, მოდუნდა და მოიშალა. ამავე დროს ქრება მისი ვარსკვლავი სიყვარულისა და ბედნიერებისა. მან სუყველაფერი ნახა, გამოსცადა, იგრძნო, გაიგო და დაასკვნა: ადამიანი სუსტია, სულელია, ბრიყვია, საზიზღარია; ბედნიერება ამ ქვეყნად არ არსებობს; არის მხოლოდ ფუქი ლტოლვილება ბედნიერებისადმი, მხოლოდ ამოცემა,

თავის მოტყუება, ცრუ იმედი, ყალბი ოცნება და... სიკვდილი და არარაობა. უკანასკნელ ხანებში არც ერთ მწერალს არ გამოუთქვამს მოპასანივით მძლავრათ ამოება ცხოვრებისა და იმასავით არავის უგრძნია წარმამავლობა ამ ქვეყნისა და სიფუჟე „ყოფნისა.“ მან გულიდან აღმოიფხვრა უკანასკნელი იმედი, რწმენა სიყვარულისა და ბედნიერებისა, გასწყვიტა ისედაც მიღებული ძაფი საამქვეყნო ცხოვრებისა და დანარჩუნა მხოლოდ ერთი მრწამსი: სიკვდილი და არარაობა

ამიერიდან იგი შიშითა და კრძალვით შესცქერის სიკვდილის სურათს, რომელიც მუდმივ თვალწინ უდგა, აჩრდილივით თან დასდევს და დღე და ღამე მოსვენებას არ აძლევს. სწერს: „ცხოვრება მთა არის. როცა ავდივართ, მის მწვერვალს შევცქერით და ჩვენი თავი ბედნიერი გვგონია. მაგრამ როცა ზევით ავალთ, უცებ თვალწინ გადაგვეშლება დაღმართი და დასასრული ჩვენი გზისა—სიკვდილი. ასვლას დიდხანს ვუნდებით, ჩამოსვლით კი ძალიან სწრაფად ჩამოვდივართ“... „მცენარე, პირუტყვი, ადამიანი, ვარსკვლავი და მთელი მსოფლიო ჯერ ცხოვრობს და ვითარდება, მერე კვდება და სხვა ნივთიერებად იქცევა, და არას დროს არც ერთი არსება, — არც მწერი, არც მცენარე და არც ადამიანი — არ დაბრუნდება“... ასეთ შეგნულ ფიქრებს უკარნახებს მას სიკვდილი და იმასაც აღარაფერი ანუგეშებს: არც მეგობარი, არც მსოფლიო დიდება და პატივი, არც სიმდიდრე და სახელი, არც მეცნიერება, ხელოვნება და სიყვარული, ვინაიდან არც ერთი მათგანი არ არსებობს, ან თუ არსებობს, არ იძლევა ბედნიერებას, რომელიც მისთვის, შექსპირისა არ იყოს, „ზღაპარია, სულელის მიერ ნათქვამი.“

მოპასანი აჰყვა სიკვდილის და არარაობის აჩრდილს, რომელმაც მალე დაანახა მას უკანასკნელი საფეხური თავის ცხოვრების კიბისა. მოპასანმაც კარგათ გაიგო, რომ მას მოელოდა ჭკუიდან შემლა, გადარევა და საგიჟეთი. იმის უკანასკნელი ტომი „ჰორლა“ (Horla) დაწერილია იმ დროს როცა ის პირდაპირ თვალში შესცქეროდა „ჰორლას“, თავის ტანჯვის ღმერთსა და სულთამხუთავს, რომელიც დღეს ან ხვალ უეჭველათ წაართმევდა მას ადამიანის ერთადერთ საუნჯეს, — გონებას. მოპასანი გრძნობდა გადარევის აუცილებლობას და სწერდა: „ყველა, ვინც ტვინის გათხელების გამო დაიღუპა, უნაყოფოდ ცდილობდა დაენგრიო იმ შენობის მატერიალური კედლები, სადაც გამომწყვდეულია ადამიანის გონება.“ ამ კანდიერებისთვის დაიღუპნენ ჰინე, ბოდელერი, ბალზაკი, მიუსესე, გონკური და სხვა ათასი. ამ ათასს მალე მოპასანიც მიჰყვა. ნერვებმა დასტანჯეს, მოშალეს, აწამეს და ჯვარს აცვეს. მან ველარ გაუძლო ესოდენ ტანჯვას 1891 წ. განიზრახა თავის მოკვლა, მაგრამ მოახლემ დროზე

მიუსწრო და გადააჩინა. მოპასანი მაინც საამქვეყნო აღარ იყო. ის შეიშალა ჭკუიდან და 1893 წ. გარდაიცვალა საგიჟეთში.

მოპასანმა ღრმა კვალი გააგლო ფრანგულსა და უცხოეთის ლიტერატურას. ზოლა მას უდიდეს პატივსა სცემდა, ტურგენევი იმ დროს უდიდეს მწერლად სთვლიდა ტოლსტოის შემდეგ, ცნობილი კრიტიკოსი რენე ღუმეკი მას გენიოსს უწოდებს, მეორე კრიტიკოსი ლემეტრი კლასიკოსს, ტოლსტოი მას დიდათ აფასებს და ქებით იხსენიებს. თვითონ საფრანგეთში მოპასანი ერთი მხრით მაინც თავიანთ უდიდეს მწერლად მიაჩნიათ. არც ერთ ფრანგ მწერალს არა აქვს მოპასანზე უხვი ფანტაზია, მრავალფერადობა, ექსპრესია და სურათოვნება.

ბევრს მოპასანი ღღესაც მარტო ნოველისტი ჰგონია, ან ფიქრობენ რომ ის უფრო ნოველისტია ვიდრე რომანისტი. ბევრის აზრით კი — და მათ შორის ტოლსტოისა, მარსელ პრევოსი და სხ. — მოპასანი, როგორც რომანისტი, გაცილებით სუპრობს მოპასანს-ნოველისტს. ასეა თუ ისე, ექვს გარეშეა მხოლოდ ის, რომ მისი რომანი „ცხოვრება“ საუკეთესო და უმშვენიერესი ნაწარმოებია იმის კალმისა.

შინაარსით, ეს რომანი მეტად უბრალო და მარტივი რამ არის. ახალგაზდა ქალი ჟანა, რომელმაც მონასტრის სკოლაში გაატარა თვისი ახალგაზდობა, თავის მშობლებს უბრუნდება სოფელში. როგორც ახალგაზდას შეეფერება, ის თავით ფეხებამდე გაქლენთილია ათასის ოცნებით და ცხოვრებაშიაც ოცნებითა და იმედებით აღჭურვილი გამოდის.

გულუბრყვილო, გულკეთილი, ნაზი, მოკისკისე და მხიარული ჟანა აუარებელ ბედნიერებასა და საარაკო სიტუაციებს ელის ცხოვრებისგან. ცოტა ხნის შემდეგ მისმა მეზობელმა ჟანმა თვალი დაადგა მდიდარსა და ღამაზ ჟანას, დაუწყო არშეიკობა, მოიგო მისი გული და შეირთო კიდევ. ცოტა ხნის შემდეგ ცოლ-ქმარი კორსიკაში მიდიან სამოგზაუროდ, მერე ისევ ბრუნდებიან, მეზობლებთან დადიან, დასვირნობენ და თითქო უდარდოთ ცხოვრობენ. ნამდვილად კი ჟანას ქორწილის მეორე დღესვე დაეცა პირველი მეხი და გაუცრუვდა პირველი იმედი. მისი ქმარი გამოდგა მოუხეშავი, მოუქნელი, ბრიყვი, ძუნწი და ეგოისტი. ჟანამ დაინახა, რომ გუშინდელი სიყვარული, ალერსი და ტკბილი სიტყვა პირველ დამესვე გაქრა და ვაიფანტა. ჟანმა შეისრულა გულის წადილი და უცებ გამოიცვალა. შემდეგშიაც იგი თავის ცოლს ისე ექცევა როგორც თავის საკუთრებას, როგორც უბრალო ნივთს. ის იმისთვის საჭიროა როგორც დედაკაცი და როგორც ქისა, რომელიც მას მეორე დღიდანვე თავის საკუთრებად მიაჩნია. რამდენიმე ხნის შემდეგ ქმარი ღალატობს თავის ცოლს, რო-

მელსაც თავისავე სახლში თავის მოახლეზე სცვლის. შემდეგში აღმოჩნდება, რომ ის მაშინაც ღალატობდა ჟანას, როცა ისინი ჯერ კიდევ დანიშნულები იყვნენ, და ისევ იმ ქალთან, ისევ ჟანას სახლში, ისევ იმის გვერდით. ჟანა ლამის გადაირიოს. შუალამისას, შუა ზამთარში იგი პერანგის ამარა გავარდება გარეთ და მირბის უგზო-უკვლოდ. დიდი წამება და ჯოჯოხეთი გამოიარა, კინალამ წუთისოფელს გამოესალმა, მაგრამ ბოლოს ისევ დაივიწყა ყველაფერი და შეურიგდა თავის ქმარს. ის მაინც არ სცხრება. მალე ერთი მეზობლის ცოლი ამოიჩემა, დაუკავშირდა და მოკლულ იქმნა თავის ახალ საყვარლის ქმრის მიერ.

ჟანას დედა ადრევე მოუკვდა. მალე მამაც თან გადაჰყვა და ჟანა მარტო-მარტო დარჩა, უპატრონო, ობოლი, ეული და ყველასგან დავიწყებული. ამ ქვეყნად მას დარჩა მარტო ერთი ნუგეში, ერთი იმედი, ერთი შვილი. ჟანა მისთვის ცხოვრობს, იმაზე ლოცულობს, იმაზე ამოსდის მზე და მთვარე და მხოლოდ იმას უძღვნის თავის ობოლ ცხოვრებას და უკანასკნელ იმედს. მაგრამ ბედმა აქაც უმტყუნა. შვილი გაექცა, გაულოთდა, დიკარგა და მხოლოდ მაშინ იგონებს თავის დედას, როცა ფული სჭირდება თავის საყვარლებისთვის. დედაც ყველაფერს აგირავეს, ჰყიდის, აგროვებს და უკანასკნელ გროშებს უგზავნის. არაფერს აყვედრებს, არ სწყველის და მხოლოდ იმას ეხეწება და ემუდარება, რომ აღირსოს მას თავის ნახვა, ერთხელ მაინც ამოვიდეს, დაენახოს და ისევ თავის გზას გაუდგეს. მაგრამ ამოთ: შვილი ჰპირდება, ისევ ფულებს თხოულობს, ისევ ხარჯავს და ისევ ალოდინებს თავის დედას. ჟანა გაკოტრდა, თავის მამულ-დედული გაჰყიდა და ერთ პაწაწა სახლში დაბინავდა. დღეს დღე მისდევს, ღამეს ღამე, კვირას კვირა, წელიწადს წელიწადი და მისი შვილი კი არსადა სჩანს. ჟანა დილიდან საღამომდე სახლის წინა ზის და შვილის მომლოდინე შორი გზას გასცქერის. ბოლოს თვითონვე ჩადის პარიზში, მაგრამ შვილი ემალება. ხელცარიელი, გულ დაკოდილი და იმედ დაკარგული დედა ისევ სოფელში ბრუნდება რე პარიზში გზავნის თავის მოხუც მოახლეს შვილის-შვილის ამოსაყვანად, რომელსაც დაკარგული და თავზე ხელაღებული შვილი გასაზღვლოდ უგზავნის თავის დედას. მოახლეს პატარა ბავშვი მოჰყავს და ჟანაც სიხარულით ეგებება მას. ასე თავდება რომანი.

შეუძლებელია ადამიანმა ბოლომდე ჩაიკითხოს ეს საშინელი ამბავი და გული არ აუტოკდეს, თვალზე ცრემლი არ მოერიოს და არ იკითხოს: ნუ თუ მართლა ეს არის ცხოვრება? მოპასანის აზრით ასეთი გახლავთ ცხოვრება. ათასიანი ოცნება და იმედი ახალგაზდობაში, მერე პირველი ნაბიჯი, პირველ იმედის გაცრუება, ლანდი სიყვარულისა,

ღალატი, უმადური შვილი და ბოლოს დანგრეული ოჯახი და გაციებული კერა, — განა ეს ჩვეულებრივი ამბავი და ყოველდღიური მოვლენა არ არის! თუ ეს სურათი მართალია, მაშ უქმი ყოფილა ჩვენი თავის მტვრევა ბედნიერების ძებნის გამო და ყალბი ყოფილა ოჯახიც, სიყვარულიც და იმედიც, ხოლო ცხოვრებაში აღარა დარჩენილა რა გარნა სისასტიკისა, იმედის გაცრუებისა და მუდმივ სიცრუისა. მოპასანს თვითონვე შეეშინდა ასეთი პასუხისა და მოახლის პირით აღიარა: „ცხოვრება არც ისეთი კარგია და არც ისეთი ცუდი როგორც გგონია ხოლმე.“

ამ რომანში მკაფიოდ და ნათლად გამოიხატა ოსტატობა და ხელოვანება მოპასანისა. მოიგონეთ მისი აზრი ფაბულის შესახებ. ამ რომანში ფაბულა მეტად უბრალო და მარტივია, მაგრამ ავტორის უდიდესი ნიჭიც სწორედ იმაში გამოიხატა, რომ უბრალო და მარტივი ამბავი, რომელსაც ჩვენ ძალიან ხშირათ ვხედავთ და თითქმის არავითარ ყურადღებას არ ვაქცევთ, მადლიანმა ნიჭმა ჩვენ თვალწინ უდიდეს ტრაგედიად გადააქცია, გააცოცხლა, ტანი შეასხა და დაგვანახვა, რომ ჩვეულებრივსა და უბრალო მოვლენაში ძალიან ხშირათ დიდი დრამა და სულიერი ტანჯვა იმალება. შექსპირის ტრაგედია რომ ისე ხელოვნურად არ იყოს დაწერილი, მაინც ტრაგედიაა თავის შინაარსით, თავის ფაბულით, მოპასანის უბრალო ამბავი კი მხოლოდ მოპასანის ხელში გარდაიქცა უდიდეს დრამად, მხოლოდ მან აღმოაჩინა შიგ დრამატიული ელემენტი და თითქმის არარაობისგან შექმნა სევდიანი სურათი სევდიან ცხოვრებისა.

მოისმინეთ ტოლსტოის აზრი ამ რომანის შესახებ. „ცხოვრება“ — სწერს უდიდესი მწერალი, — მშვენიერი რომანია, საუკეთესო რომანია მარტო მოპასანის რომანთა შორის კი არა, არამედ მთელ ფრანგულ რომანთა შორისაც კი (გამონაკლისს შეადგენს მხოლოდ ჰიუგოს რომანი *Les misérables*). ამ რომანში შეერთებულია სამი უმთავრესი ელემენტი ჰუმანიტ-ხელოვნურ ნაწარმოებისა: 1) ზნეობრივი განწყობილება ავტორისა საგნისადმი, 2) მკაფიო აღწერა, ანუ მშვენიერი ფორმა, — რაიც ერთი და იგივეა და 3) გულწრფელი გრძნობა, ე. ი. გრძნობა სიყვარულისა ანუ სიძულვილისა აწერილ პირებისადმი. ამ რომანის ფორმა ისეთის ხელოვნებით არის შექმნილი, რომ ჩემის აზრით დღემდე საფრანგეთის არც ერთ მწერალ-პროზაიკოსს არ მიუღწევია ამ ხარისხამდე“.

მ. ად - ლი.

ახალი წელი.

მოდის კიდევ ის სტუმარი,
 ახალ წელს რომ ეძახიან,
 ჩვენ მივიღოთ აღტაცებით
 მივეგებნოთ დიან-ძმიან!...

თუ მოგვტანს ახალს იმედს,
 რაიც ჩვენს გულს ენატრება?!
 სიხარული, სიყვარული,
 სიმდიდრე და განათლება?!
 დიდის, მცირის განურჩევლად,
 აღდგინება, აყვავება,
 საკეთილად გარდაიქმნეს
 ურთი-ერთიან შეთვისება!...

მაშინ ერთად, მოსწავლენო,
 ვაშა უთხრათ, მიუღწოთ;
 მისი მოსვლის გზა და კვალი
 საუკუნოდ ერთად, ვლოცოთ!!

ჩვენი მტერნი, გულის მკვლელნი,
 დაჰკმოს, სჩანთქას, ჩააქვოს;
 ჩვენზედ მტრულად მომავალი—
 აოტოს — გაათაოს!!

მაშ გილოცავთ, განატარეთ
 ურიცხვ წელნი, ჟამიერი—
 შემოვძახოთ, უგალობოთ
 ერთხმად მრავალ ჟამიერი!!

ნინო ორბელიანი.

ა მ ო ც ა ნ ა

დადის ცხვარივით უმანკოდ
 კაცთ-მოყვარულის ქურქითა,
 თავიც კი მოსწონს რომ სული
 მან გააბრწყინა შუქითა

ქართველი ერის... აგვიკლო
 უსაზღვრო ბაქი ბუქითა.
 მოლაღატობა დასწყველა,
 ვით ქრისტიანმა იუდა,
 ზნეობის მქადაგებელმა
 ვნახეთ თავდაც იმრუდა..
 ვნახავთ კიდევაც გვიწერდეს
 ზნეობრივს კანონს რიხითა,—
 სიმართლის სადღეგრძელოდა
 ნუნუას ჰსებდეს ქიქითა.
 სწორი ყოფილა ნათქვამი
 ქართველი ერის პირითა:
 ჯგველი ქრელია გარეთა,—
 აღამიანი შიგნითა“.

ვაჟა-ფშაველა.

ახალი წელიწადი საინგილოში.

მრავალ მხრივ საინტერესოა ინგილოთა ცხოვრება. საქართველოს სხეულს მოწყვეტილნი დიდხანს სპარსთა და ოსმალთა გავლენის ქვეშ იყვნენ, მაგრამ ამ გავლენამ, ამ ძალდატანებითი აღმოფხვრამ ყოველივე ეროვნულისა თავისი ძალ-ღონე ტყუილად დაბარჯა და საწადელს ვერ მიადწია. დღესაც ბევრს შეხვდებით საინგილოში ეროვნულს ჩვეულებასა და ადათს, რომელნიც მეზობელ ერთა ჩვეულებათაგან სრულიად განსხვავდებიან.

ახალი წელიწადი საზოგადოდ დიდს დღესასწაულად ითვლება საინგილოში. ძველად, როცა ქრისტიანობა გამქრალი იყო საინგილოში ახალწელიწადსა, აღდგომასა და მარიამობის დღესასწაულებს მაინც არა სტოვებდნენ და ყოველი ოჯახი დღესასწაულობდა. სწორედ ამის გამოა, რომ ამ დღესასწაულებს თავისი ელფერი და ეროვნული თავისიანობა არ დაუკარგავთ. ინგილო დღესაც დიდს მნიშვნელობას აძლევს ამ დღესასწაულს და რამდენიმე დღის წინად ემზადება მისთვის.

ქალები ახალს ტანისამოსს იკერავენ და ერთობიან. ყველანი დიდ მზადებაში არიან და სადღესასწაულო ფაცი ფუცი აქვთ, რამდენიმე დღის წინად ტყიდან მოათრევენ უშველებელს ქორთუხს (ხის მორს), შეიტანენ სახლში და თან ამბობენ:— „ამ სიძიმე ნუგან (აბრეშუმის პარკის მოსავალს ეძახიან) აბრეშუმი მოგვივიდეს ჩონ.“

მთელი ოჯახი მხიარულობს, ბავშვები ჟივილხივილით მისცვივდებიან ქორთუქვს, ეშველებიან სახლში შეგორებას და სიამოვნებით იგონებენ მომავალს დღესასწაულს. ქორთუქს შუა-გულ ცეცხლთან მიაგორებენ და მხროლად ახალწელიწად დილას უკიდებენ ცეცხლს. ახალწლისთვის ყველა ოჯახში რაც გინდა ღარიბი იყვეს ახალ პურს აცხობს, პატარა ბავშვებს ლოლუებს უცხობენ, მოზდილ ბიჭებს ნამგლებს (ლულებს), ქალებს ჯარას, მოხუცებსა და ხანში შესულებს კიდევ ბასილას.

ახალწლის წინა დღეს უნძრახობის დღეს ეძახიან. დილით ადრე ადგებიან ოჯახში ორნი და გავლენ ბაღ ვენახში. ერთს ცული ან წალდი უქირავს ხელში, მეორე კი ხელ ცარიელია. პირველი მათგანი უნძრახი უნდა იყვეს, ე. ი. ხმა არავისთვის გაეცეს. ის მივა ხეხილთან და მოუღერებს ცულს მოსაქრელად. ამ დროს მეორე სწრაფად შეაყენებს და მიაძახებს — „ნუ სკრი მაგ ხეს, პირობას იძლევა ახალწლიდამ კარგად დაიწყოს სხმა.“

ასე ჩამოუვლიან ყველა ხეხილებსა და ვაზებს, ყოველთვის უნძრახი ცულს უღერებს ხეხილს, მეორე კი აჩერებს და ნებას არ აძლევს ხის მოქრისას. ინგილოს შეხედულებით ხეხილს თუ ამ დღეს დაემუქრა კაცი, შეშინდება და მომავალ წელს მშვენიერად მოისხავს.

ამეც საღამოთი ბავშვებს აფთხილებენ, როც ხვალინდელს დღეს ერთმანეთს არ წაეჩხუბონ, ცუდი სიტყვა არავის უთხრან და ყველასთან სიამტკბილად იყვნენ, თორემ დაეკვებებოთ და მთელის წლის განმავლობაში ჩხუბში და დავიდარაბაში იქნებიან.

მეორე დღეს სისხამ დილა ადრიან, როცა ღამე დღეს ჯერ კიდევ არ გაჰყრია და მთის წვერებიდგან ნათელი ოდნავ წამოჰყოფს თავს, სახლის უმფროსი ადგება, ჩუმად გაევა სახლიდან, თან წყლის ქურქელს წაიღებს და ერთი მუქა ბრინჯს. მივა მდინარეზედ, ხელ-პირს დაიბანს, წყალს ამოავსებს და სახლისაკენ წამოვა. მივა ქისკართან თუ არა შესძახებს:

— უუ... კარი გააღეთ. სახლიდან გამოსახებენ:—ვინ ხარ, რა მოგაქვს, რა მოგიტანია?

— მოვდივარ, მომტანს წყალობაი, ღმერთის ბარაქაი, სიცოცხლეი.

ამის შემდეგ კარებს გააღებენ, სახლის უმფროსი შედის და თან ამბობს:—ჩემ ფეხ, კოლ ანგელოზის, ღმერთის ბარაქაი, ქულფათის გამრავლებაი. ამ სიტყვებთან ერთად იღებს ჯიბიდან ბრინჯს, მიაბნ-მოაბნევს და თან ამბობს: „ასე გვიმრავლოს უფალმა ჩონი ბახლობა (ოჯახობა), ასე გვიმრავლოს დოვლათ, ფრინველ, საქონელ და დორთიანათ ლაფ ყველაფერი.

შემდეგ სახლის უმფროსი თაფლში ამოავლებს პურსა და ყველას, დიდსა და პატარას დააბერებს.

ბავშვებს სახლში შემოაქვთ თხილისა და თუთის პატარა ტოტები, ურქობენ ქერში და თან ამბობენ, ახალო წელიწადო, როგორც ეს ხეხილები ისხავენ ბევრს, ენგრეთვე მომავალ წელიწად, კაი ჰქენ აბრეშუმის მოსავალი.

ყველა ამეებს რომ მორჩებიან მთელი ოჯახი ვენახში მიდის და იქ საუზნობს. ხონჩაზედ აწყობენ პურს, თაფლს, ხორცს და სხვა საუზმეულობას, მიაქვთ ვენახში და თან მიჰყავთ კარგად გასუქებული განგებ ამ დღისთვის მამალი ან ყვინჩილა. ერთ-ერთს მიაქვს გოდორიკ პატივით საესე. ამ პატივს ვაზებს უყრიან და მოპირქვევებულს გოდორზედ ხონჩას საუზმეულობითა სდგამენ. უფროსი ოჯახობა ვაზს გასხლავს, გამოსქრის თხილის ქიგოს, ჩაუსვამს ვაზსა, თან წყლის მაგიერ ღვინოს დაუსხავს და ეტყვის:—„ვაზო, როგორც ამ ღვინით უხვად გიღობობ ძირსა, ასე უხვად უნდა მოიხსა და შრომა დაუფასო შენს პატრონსა და ამ ჯალაბობას.“ ყველანა სასოებით უცქერიან ვაზსა და ოჯახის უმფროსთან ერთად თითონაც მის სიტყვებს იმეორებენ გულში. ოჯახის უმფროსი მამალსა ჰკლავს, გამოაძრობს რამდენიმე ბუმბულს, შეჰკრავს ბაწრით და ამავე ბაწრით შეეკლავს გასხლულ ვაზსა. ამის შემდეგ დასხდება მთელი ოჯახი და მოტანილს საუზმეს შეექცევა.

ამ დღეს ინგილოებმა მისვლა-მოსვლა ერთმანეთთან და დღეობის მილოცვა არ იციან. ყველა თავისთვის არის ჩაკეტილი, ძმაც კი არ მივა ძმასთან. ამას იმიტომ შვრებიან, რომ იქნება ვისმეს ცუდი გული აქვს ჩვენზედ, ძვირი უნდა ჩვენთვის და ამ ბედნიერს დღეს რომ მოვიდეს ცუდიაო, აღარც ქირნახული მოგვივაო და არც აბრეშუმი ივარგებსო.

ზაქ. ელილი.

* * *

უძღვნი კნ. ელ. ვამბაკურ - ორბელიანისას

მივეც ყოველი მწარს დავიწყებას,
თვით სიყვარულიც, ტბილი იმედი,
ცვაღერსები შორით ოცნებას,
და არ მეწვევა ვიცი აწუ ბედი.

ნუ უკაკუნებ ლამაზ თითებით
საუკუნოთა დახშულ კარებსა,
ნუ შეეხები მძღაგრის ხელებით
მიძინებულსა ჩემსა იმედსა.

ნუ თუ შენ გინდა, რომ ძლიერება
შენის არსების ჩემზედა სცადო,
დამცინო მერე და უბედური
აღშფოთებული ქვეყნათ დამავდო!

ნუ უკაკუნებ ლამაზ თითებით
საუკუნოთა დახშულ კარებსა,
ნუ შეეხები მძღაგრის ხელებით
მიძინებულსა ჩემსა იმედსა.

მარიამ ბართაშვილი.

ქართლის ვითარება.

ჩვენი ქვეყნის ვერც ერთი კუთხე ვერ დაიკვებებს განვიითარებულ საზოგადოებრივობით, კულტურითა და მოქმედებით, ხოლო ამ შემთხვევაში საქართველოს უდიდესი პროვინცია—ქართლი განსაკუთრებულ ყურადღებას იპყრობს თავის უსიცოცხლობითა და უნუგეშო მდგომარეობით.

თუ წარსულში იგი წარმოადგენდა ერთობის ბურჯს, თუ წინათ იგი კულტურისა და ძლიერების იდეის მატარებელი იყო, დღეს ქართლი მძი-

მე ავადმყოფივით თავს დააწვა ოჯახის სხვა წევრთა და იმათა უშლის თავისუფალ მოძრაობას, მოქმედებას.

ყველა, ვისთვისაც-კი ძვირფასია ჩვენი ვინაობის დაცვა, ჩვენი წელში გასწორება, ჩვენი თავის ხალხად მოხსენება, მოვალეა დაეხმაროს მას ამ სახიფათო მდგომარეობიდან თავის დახსნევაში. საქიროა ეს საერთო საქმისათვის, რადგან ქართლს უჭირავს მეტად მნიშვნელოვანი გეოგრაფიული მდებარეობა, დღემდე მასშია შენახული დამოუკიდებლობის ტრადიციება, და ქართლელთა მტკიცე სული ჯერ კიდევ სრულიად არ ჩამქრალა.

ქართლს-კი ბევრნაირი წამალი სჭირდება. აიღეთ თუნდ საშინლად დახლარაული ურთიერთობა გლახთა და მემამულეთა შორის. ხშირად შეხედებით სოფელს, სადაც ზოგი დროებით ვალდებულია, ზოგი ხიზანი, ზოგი მოლაღე, მესაკუთრე, მოიჯარადრე, ზოგი-კი ერთიც, მეორეც და მესამეც.

როგორა გნებავთ, ეხლა, ამ ხალხის შეერთება ერთ საქმისათვის?

ის ათი დღიური ნადელი, რომელიც ორ-ოცდა ხუთის წლის წინად მიეცათ ეგრეთ წოდებულ დროებით ვალდებულთ, გამრავლებულმა გლეხობამ ათასნაირად გაიყო, დაინაწილა და დღეს მონადელს სამწვადე შამფურით გაგრძელებული მიწის ზოლი-და შერჩა ხელში

მეორე მხრით წარმოიდგინეთ მემამულის მდგომარეობაც. თუ წინათ მას, მაგალითად, საქმე ჰქონდა ხუთმეტოდე გლახთან, დღეს სამოცთნა აქვს საქმე. ამასთან თვითველი საქმე რამდენიმე ჩანახისა და მანათის ღირებულებით განიზოპება.

მემამულეს ვერც ამ თითო ოროლა ჩანახისათვის დაუნებებია თავი, რადგან, მაშინ მთელ ჯამზე უნდა აიღოს ხელი, ხოლო ამ ჯამის შესაკრებად იგი უნდა დასდევდეს, ეხვეწებოდეს და ართმევდეს სამოც პირს, თვითველს ცალ-ცალკე. ასე კნინდება და წვრიმალდება მემამულის ენერგია და ტვინი.

რალა უნდა ითქვას მონადელე გლახზე, რომელმაც ორმოც და ხუთი წლის განმავლობაში თავის ნადელის ღირებულება რამდენჯერმე გადახადა და, რასაკვირველია, ფიქრადაც არ მოსდის მისი კვლავ შესყიდვა.

ამ რიგად მემამულე და გლახი ვერც განშორებულან, ვერც შერიგებულან, ხოლო მტრობა და ძულვა ერთმანეთისა დღითი-დღე მატულობს და ავსებს ბოროტებით ორთავე მხარეს.

გადავიდეთ ხიზნებზე.

შიდა ქართლის მესამედზე მეტი სახიზნოა. ამ ინსტიტუტის კურობული მხარე იმაშია, რომ კაცი ძნელად გამოიცინოს, თუ ვის ეკუთვნის მიწა, მემამულეს თუ გლახს

წარმოიდგინეთ სოფელი, ოცი-კომლისაგან შემდგარი; თვითველ გლახს უჭირავს ზოგს რვა დღიური, ზოგს სამი, ზოგს ხუთი. თუ მაგალითად, პეტრე არ იძლევა ღალას, მემამულეს არ შეუძლია გამოართვას მას მისი ნახევარი და სხვას გადასცეს, მაშასადამე მემამულეს არ შეუძლია თავის მამული ისე მოიხმაროს, როგორც მას სურს, ხოლო თავისუფალი მოხმარება აუცილებელი ელემენტია საკუთრებისა. ამავე დროს ორთავე მხარე იხდის გადასახადს, მემამულეც და ხიზანიც. ამის გამო გლახი ხშირად იტყვის და იფიქრებს: ალბათ მამულიც ჩემია, ხიზნისა, რადგან გაუგონია რომ გადასახადს მხოლოდ მამულს პატრონი იხდისო.

ეს გამოურკვეველი მდგომარეობა კი ბევრი შეფოთისა და დავიდარბის მიზეზია ხოლმე.

მართალია, ამ მდგომარეობიდან მემამულეს აქვს გასავალი, ეს არის სენატის გადაწყვეტილება. თუ მემამულე გადაიხდის ხიზნის სახლისა და სხვა მის შენობათა ღირებულებას, შეუძლია ხიზანი მიწიდან აჰყაროს. ხოლო ეს უფლება უქმია მემამულისთვის, რადგან ვისა აქვს ეხლა იმოდენა შეძლება რომ ამ საქმეზე გადაყაროს. ხიზანთა და მემამულეთა ურთიერთობის გამწვავებას ისიც უწყობს ხელს რომ, მიუხედავად იმავე სენატის გადაწყვეტილებებისა, რომ დაღების ასაკებად ოცდახუთ გირვანქიანი ჩანახი უნდა იხმარებოდეს, ზოგი მემამულე 26, ზოგი 28, ზოგი 30 და არიან იმ გვირნიც, რომელნიც 32 გირვანქიანი ჩანახს ხმარობენ.

მოლაღე, მოიჯარადრე და უმამულო გლახებზე ხომ ლაპარაკიც მეტია. ქართლში მეტად ცოტაა მიწა და ამ კატეგორიის გლახებს უკიდურესობამდე გაუჭირდათ. კაი ფასიც რომ მისცენ საკმაო მიწას ვერ შოულობენ. თანაც ქართლელი მეტად მძიმეა და ძნელად შორდება მამა-პაპეულ სოფელს, რომ სხვაგან იშოვოს და დასდოს ბინა.

ქართლის არც ერთი წოდება არ ირის ჩაყენებული ისეთ იურიდიულ ნორმებში, რომ თავისუფლად ამოისუნთქოს და შემოქმედების გზას შეუდგეს. რა თქმა უნდა რომ ყველა ეს უკუღმართობა მთელის თავის ძალით გლახობას აწვება, ასუსტებს მას, უსპობს ბრძოლის უნარს და არ ძალუძს მოიგეროს უცხოთა ქართლში შემოსევა და ეკონომიური დაპყრობა.

თუ დაუმატებთ უკანასკნელ ცხრა წლის გადასახადებისა და „ნედლიმკების“ ერთბაშთ აკრეფას, მუღმის, ზედი ზედ მოუსავლელობას, ხალხისა და აზნაურობის უმრავლესობის სატენიკო და სამეურნეო ცოდნათა უქონლობას და სხვა, თქვენ ნათლად წარმოგიდგებათ ქართლის შინაური ცხოვრების სურათი. ამ „მემამულეთა კუთხეში“ ერთი ორის გარდა საკუთარ მეურნეობას არავინ აწარმოებს, თორემ უმამულო ხალხს სამუშაო მაინც ექნებოდა და მამულიან გლახს—მაგალითი.

ან როგორ უნდა აწარმოვან მეურნეობა, როცა ძველად თ აზნაურნი ერაჰანეთში რომ იყრებოდნ, იმას კი არა ცდილობდნ, ჩემი ნაწილი ერთ ადგილს მივიღოვო, არა, ყოველი მათგანი ცდილობდა ცოტ ცოტა, ოღონდ ყველა გასაყოფ სოფელში კი მიეღო თავისი წილი, ისიც სულ სახიზნოთ გახადეს: ძნელად შეხვდებით მემამულეს რომ იმ სოფელში, სადაც ცხოვრობს, მთელი თავის საკუთრების მეოთხედი მაინც ჰქონდეს, ან მეოთხედიც კი რა ბრძანებაა: თუ ბევრი მამული აქვს, ოც ალაგას მაინც ექნება გაფანტული, თუ ცოტას პატრონია, იმასაც ორ-სამ სოფელში მაინც ექნება ნაფლეთ ნაფლეთად. როგორცა ვთქვი, მემამულეთა უმრავლესობის მიწები სულ სახიზნოა: საერისთაო, სამაჩაბლო, საფალავანდო, საციციანო და სხ. და თვითელ ამ საგვარეულოს მამულების რაოდენობა კი განიზომება ათი ათასობითა და ასი ათასობით, სახიზნო მამულში კი მემამულე ვერ აწარმოებს მეურნეობას, რადგან ხიზანს მამულს ვერ გამოართმევს.

აი მიზეზნი ქართლის უძღურებისა.

მემამულე ჩაფლულია წვრილად დავიდარაბაში, ხოლო გლეხი მოკლებულია მამულს, მაგალითს და სამუშაოს.

ქართლი სხვა მხრივაც არის ყურადღების ღირსი. საქართველოს შინაური ნაციონალური საკითხი, თუ რა ურთიერთობა უნდა გვექონდეს ჩვენ და საქართველოს ფარგალში მცხოვრებელ სხვა ერებს, უნდა გადასწყდეს ქართლის მდგომარეობის შესწავლის შემდეგ, რადგან ყველა ეს უცხო ერები, გარდა ლეკებისა, ცხოვრობენ ქართლის ტერიტორიაზე, საჭიროა ამ ერთა გეოგრაფიული და ეკონომიური მდგომარეობის შესწავლა, ცოდნა მათი ეთნოგრაფიისა და კულტურისა.

კიდევ ვიმეორებ: საქართველოში მცხოვრებ ერთა ურთიერთობის საკითხი სწარმოებს მსოფლად ქართლში. აი, მაგალითად: სომეხთა კითხვა არსებობს ზემო ქართლში (ახალქალაქის მაზრა) და ქვემო ქართლში (თბილისისა და ბორჩალოს მაზრები და თვით თბილისი); თათართა კითხვა ბორჩალოს მაზრაში, ოსთა—გორისა და ლუშეთის მაზრებში, ბერძენთა—ბორჩალოს მაზრაში.

თვით ქართველ-მაჰმადიანთა კითხვა ზემო-ქართლში უფრო გართულებულია ვიდრე ბათუმის ოლქში; ამ უკანასკნელში მომ, გარდა მცირე შავშეთისა, ყველა კარგად ლაპარაკობს ქართულსა და ლაზურ ენას, სამცხე-საათაბაგოში კი, რაც რუსებმა დააპყრეს იგი, ქართველი მაჰმადიანობა განგებ იფიცებს, და დაივიწყა კიდევ, ქართულ ენას; თუ მოხუცი კიდევ ლაპარაკობენ ჩვენ ენაზე, ახალგაზდებს ამისი არა ესმით რა.

ყველა ზემო ნათქვამით მე მინდოდა მეჩვენებია ის დიდი როლი, რომელიც კისრად აძევს ქართლს საქართველოს წინაშე. მართლაც და ვინ უნდა შეაერთოს იმერეთი და კახეთი თუ არა ქართლმა, ვის ფარგალში უნდა გადასწყდეს შინაური ეროვნული კითხვა. იგია საქართველოს წინა სიმაგრე და მასზე მოაქვს ყოვლის უწინარეს ყველა ჩვენ მტერს თავისი იერიში. ხოლო ქართლი რომ თავის საპასუხო როლს გაუმკლავდეს, საჭიროა მისი განკურნება, საჭიროა რომ მას გაეხსნას ხელები, ამაში მას უნდა დავეხმაროთ ყველანი, განურჩევლად ჩვენი პროვინციულ ვინაობისა.

აშას მოითხოვს საერთო საქმე.

ივ. ციციშვილი.

ლ ა უ რ ა.

იქნება კიდევ, რომ კვლავ განახო იგი რაც იყავ, თუმც ჟამთან ერთად არ გადივლის წყნი მშვენება. ძალგამს რომ ჩემს გულს ის კვლავც უყო, რაც ერთხელ მიყავ, თუმც ჩემს გულისთვის ერთხელც კმარა შენი ჩვენება!!

ახ! შენი გული სიყვარულის ყვავილთ არს მდელი და შენი ხმანი—მხოლოდ ჟღერა ტკბილის მდერისა! როცა ვერ განახო მარად შენივის ვსთქვა სადღეგრძელო და როცა განახო მე მიგძეღდეს დღე შენთ მზერისა!

ღამაში თვალით, ვით სულითაც კვლავ მშვენიერი ახ, რა კარგია, რომ დარჩები მშვენება მარად! დრომ მომავალმა ვერ შესცვალოს შენი იერი და დრომ წარსულმა მარად შენთვის ინაღვლი ს თავად!

მე მრცხენის მარად რომ ღირსეულს გეტყვი ვერც თუ რას,
 მშვენებას შენებრს ჩემი ჩანგი არც როს არ ჯღერდა;
 და თან მიხარის, რომ შენ უფრო ჰვევხარ ლაურას,
 ვიდრე მე მგოსანს, ვინც ლაურას ნიადაგ მღერდა.

მაგრამ დარჩება ჩემი ლექსი მაინც შენს წიგნში
 და მე კი გავსწევ სულ სხვა მხარეს და სხვა ქვეყანას,
 მას დაივიწყებს შენი გული გართული ღზინში
 და მოიგონებს ჟამს სვენების, ვით ამოცანას.

და თუ მე მაშინ მანდ არ ვიყო და შორს, შორს ვსჩანდე
 ნუ შემობრალე შენსა მგოსანს; მე ბედს არ ვძრახავ!
 ძალიან რომ ვსწიო მე ჩემი გზა ქვეყნის მიჯნამდე,
 დასანანებელს მე იმ გზაზედ მეტს ვერას ვნახავ!

შ. ამირეჯიბი.

რედაქტორის სრიპი.

ა მ ბ ა ვ ი.

გონება ჯაგალგი ცხენივით შეურჩება... ოცნება კი
 ჩაკჩაკით ძლივს იძვრის.

სულიერად დაჟიანტე, მაგრამ მაინც არ იქნა და
 არა—გურავითარი ნათელი აზრი ვერ გამოგწურე ჩემს
 თავს. ის ვერანა სრულად გამოფიტულა.

დრო-კი დათხუბული მობრის, თითქოს ეშინიან
 ხელი არა ვტაცო და არ გავახერო... დამჩენია სულ
 რამდენიმე საათი... ამ მცირე ხნის განმავლობაში კი
 აზრი კიდევ უნდა ვშობო და კიდევ აღვზარდო...

აჰ! რად გადავარდი ამ ქვეყნად, სასწაულების ხანაზე?
 ან სადა ხარ ეშმაკო, სოხანაელა! გასჩნდი ჩემს წინაშე
 და მიიბარე ეს ცოდვილი ჩემი სული, თუ-კი რაშია
 გამოგადგება... მაგიერ ბუფის არსა ვთხოვ... მხოლოდ
 ერთ ზაწია მოთხრობას, სახალწლო ამბავს... სხვას არა-
 ფერს... სულს-კი არა—ხორცსაც შენ მოკვიდი საიქიო-
 საც და სააქოსაც, ოღონდ... ოღონდ უფრო ჩამაწვეთე
 აზრი სახალწლო მოთხრობისთვის...

ავანისი მომგონო, წყეულ და შეჩვენებულ იყავ ამ
 ქვეყნად და იმ სიფლადაც!.. შერე და... ვინ ქართველი
 მწერალი და ვინ ავანისი?!.. არც არვინ დაიჯერებს, რომ
 გაავინიდა: ერთ კვირასე შეტია, რაც ჩვენმა ახალმა
 რედაქტორმა ახლის ყურნაღისსამ, —რომელიც, რდა თქმა
 უნდა, ჰირველსავე ნომრის გამოსვლისათვისავე მოისპობა
 ძალით ან ნებაყოფლობით, —ორი მან. და ათი შურა მო-
 ტა ჟამის გაჭირებისას და სახალწლო მოთხრობა შე-
 შიკვეთა.

დაუფერებელი ამბავია, მაგრამ მართალი-კია... ისიც
 მართალია, რომ მთელი სასივდლის თავი და ბოლო მარტო

ეს ავანისი იქნება... მაგრამ დაპირებული მაინც უნდა შევას-
 რულო, თორემ, მე რომ ჩვენი რედაქტორის უხიავი ხა-
 სიათი ვიცი, საქვეუნიოდ თავს მომჭრის და მწინადად
 ჩასდებს...

რასა ბრძანებთ?! ჭმ!..

სოციალ-დემოკრატიზმის საშამ შობილი, სოცი-
 ალისტ-ფედერალიზმის ეშმაკში ნათელ-ღებული და ახ-
 ლა, ერთსა და იმავე დროს, ორნივე ანუ სივით, ოქტობრი-
 ზმისა და მკსიმალიზმისაკენ ჰირ-შებრუნებული—აი, რა
 არის წარსულ აწყო-მომავალი ჩვენის რედაქტორისა!..

მოდე და... ნუ დასწერ სახალწლო მოთხრობას, თუ
 ბიჭი ხარ!.. სხვა რომ ვერა მოახერხოს რა — ტერორს
 დაგინიშნავს...

ნამდვილი ტრაგიკომედიაა ჩემი მდგომარეობა...
 ზაწია ოთახი... მიერელ-მოყრილი... სად ზაღტო, სად
 ჩექმები .. სად თეთრული... კედელზედ უცნაურად შეთხ-
 უზნილი... (ჩემი სურათი არ გეტონთ) სარკე, მრავალ
 გზით, სისწორე და სიკანესე გააზარული — მივ რო
 ჩახივლავ ერთბაშად ხუთი სხვა და სხვა სახე წარმოვიდ-
 გება, ერთი ერთმანეთზედ სასაცილო... სამწერლო მ-
 გიდა, —ფეხებ დაზიანებული, რის გამოც ჩემს მახლო-
 ვებაზედ ისე თანახებს, ვით ზურგ გადატეხილი ცხე-
 ნი, როცა უნაირს ადგმენ ხოლმე... და გვირგვინი ამ
 სურათისა—მე: ცანრავებული სახით, თმა აბურძნული,
 გულ გადაღილი, გონებრივ უილაჯობისაგან უფლაშების მკვე-
 ტავი, ხელის ფრხილებზე სამკლავიარა რაშმა შემოვლე-
 ბული... უკვლა ეს კი თუთუნის ბოლში გახუკული... ნამდვილი
 ხალსია...

მე რომ მხატვარი ვიყო უკეთესს სიმბოლას ხა-
 სის სურათისთვის ვერ განვიცდიდა...

ხალსი გარემო... ხალსი თავში...

მოდე და... დასწერე სახალწლო მოთხრობა, თუ ბი-
 ჭი ხარ!..

უნდა-გი დაწერო... უნდა უნდა გავაკლებინო და დაწერო...

რას არ ჩავდივარ, რომ ტუბინი ავამოძრაო... ხან ვთვლივ, რომ გეტე ძიღში დამუსიზმროს აზრი სახალ-წლო მათხრობას... სწორედ ისე, როგორც ძველებურ არაკებშია ჩამობი: ხაწია, გათობალი, მშაქრ-მწერული ბაღლი მიიძინებს სადმე ვუთხე-გუნტულში... ძიღის დროს მას მოგვლინებს კეთილს მფენელი ფეია... ბაღლს გამოვლინებს და ხედავს, რომ ხელში ოქრო უძვეს... აჰ! ნუტავი მეტ მომეგვინოს ასეთი ფეია და თავში სა-ხალწლო მათხრობის აზრი ჩამიდოს..

ხან-გი ბოლოას ვცემ, ან ვხტი, გიმნასტიურად ვაგარჯობებ სხეულს, რომ სისხლი ამიდუღდეს, ძარღვე-ბი ამეშადოს, ტუბის სინხველე გადაეტეს... ხან მი-ვალ სწიგნე განჯინსთან დ. სეზურად ვათვლიერებ წიგნების სათაურებს, იქნებ რომელმამე მათგანმა აგერი დაჭკრას ჩემის ტანების ტაღს და აზროვნების ნ. ზერწყა-ლი დაკვესებინოს.. ხან ვფურცლავ ძველს ადბომს სუ-რათუბისას იმ იმედით, რომ ერთ ერთი ამ სურათთაგანი აღმიძრავს სამოთხრობის იღეს...

მაგრამ აბა!.. უგულაფერი ამაოა... არა ევარება-რა ჩემს გათობაღს, გაყაბულ ტუბის, როგორც საჭურისის სქესებრივი ვნებათა-ღელვა...

ოჰ... სასწაულა! ჭქმენ შენი დიდებული საქმე! ალა-დგინე შეგდრეთით ჩემი კარდაცვალებული ტანება, ნიჭი შემოქმედებისა, ვით ქრისტემ ალადგინა ღაზარე და გი-წამებ... გიწამებ ახლაც და სამარადისოდ!..

* * *

ეს რაღა ამბავია?... კარებს არახუნებენ... ვინ ოხე-რი უნდა იყოს ამ დროს? ატერ ორი საათი სრულდება...

ვადებ კარებს და რას ვხედავ!..

— არჩილ!.. საიღამ?

— ოჰ!.. ნუ შკითხავ...

არჩილი ღანღასით შემოდის... თვალბე მიხედი-ლი, უხადტო, გასვრიღას ტანისამოსით... და ქშენით მძიმედ გუშებს ძველ სავარძელში, რომელიც იჭვე: მაგი-დის მერე მხარეს სდგას. ჩემის ოთახის ბურუსშია: გი ვარჩევ მის გაფითრებულ, ჩაშლილ სახეს... მწუხარება შავს ღაჭუბად დასწიკია თვალბე ქვეშ...

ხანგრძლივი მდუმარება, რომელსაც მხოლოდ არჩილის გახშირებული და მძიმე სუნთქვა და არღვევს..

— ადამიანო, რა დავამართა, არ იტყვი? საიღან განჩი ამ დროს?..

არჩილი შეტრტმანდა სავარძელში, ერთ წამს თვალბე განახლავ, თითქოს უნდოდ რაღაც ეთქვა, მაგ-რამ მხოლოდ ამოგმინა და მოწყვეტილივით თავი ჩა-ქინდრა.

სინდა, არჩილი სულის სიღრმემდე შერეული იყო იმ ამით, რაც მას დამართდა და უბედურება მძიმე ღოდვიით ზედ დასწიკლდა.

გამოვითხვა და ტნობის-მოკვარება ამისთანა მდგო-

მარტობაში შესაფერი მონიქელი არ იყო ორ მეტობარს შორის და ამიტომ ვარჩიე არჩილი მისივე თავისთვის მიმენაბრებინა.

კვლავ წელანდელმა სიხუმემ დაისადგურა.

ბოლოს არჩილმა თავი მადლა ასწია და თვალბე შემომანათა... ოთახში გამეფებულ ბურუსის გამო ასე მე-გონა — უხილავ ძიღზე დავიდულ ორ ნაკვერსხლს ვხე-დავ შეთქი, როცა თვალბე თვალში გავუყარე.

— არ გებრალბები?! — შემომბდავლა არჩილმა. დაად, შემომბდავლა, რადგან ეს ორი სიტყვა ბღავილით იყო წარმოქმული და არა ადამიანის ჩვეულებრივის ხმით

— რა იყო, რა დავამართა? — შეგვიითხე მე.

— შენს წინაკის მეგვლია... — სთქვა არჩილმა ჩერ-ხულით, უფრო კი ჩახლეწიღის აზრით.

— რას ამბობ, კაცო?! — შეგვივლე გველნაკებენი-ვით.

— სსუ!... — გამახერა ათრთოღებულმა არჩილმა — ადამიანის სისხლში მაჭეს აი, ეს ხელები გასვრილი...

ვიგრძენ, რომ გული გადამიქნდა, სახეზე კი სი-ფითრემ გადამკრა და ზურგზე ჭიანჭველები ამოფუტ-ფუტდა.

— ვისი, სადა? — ძღივს-და მოვახერხე წამოყრის ტალბეა, რადგანაც სასულეში რაღაც გამეჩხინა.

არჩილმა ორივე ხელის თითები ერთმანეთში ჩააწ-ნა და სახსრები ძღიერად დაძგრა, თითქოს თითების გადაფშვრეტას ღამობდა. ამისთანავე ისე ამოგმინა, გე-გონებოდათ სხეულზე საჯალათო ქანხი მოჰტრისო.

* * *

— მე ის მივვარდა საბედისწერო გრძობით... თანდა-თანობით, მალულად შემოეპარა ჩემს გულს ეს სიყვა-რული და მთელი ჩემი არსება გაავსო... თითოეული უჯრედი, თითოეული თვალბე ჩემის სულიერ და ხორ-ციელ ქსელის სასე იყო ამ სიყვარულით, ამ გრძო-ბით... წარმოიდგინე, რაღაც უცნაურ სენად გადაშქქდა ეს გრძობა. დაად... ტანჯავ თუ სიხარული, ამ გრძო-ბით აშლილი, ორივე რაღაც ტკივილს უფრო ჭჭავდა, ვიდრე სულიერ თრთოღვას.. ხომ წარის ისეთი სიამოვნე-ბა, რომელიც სიტბობებსთან ერთად გაგრძობინებს აგრეთვე ფიზიკურ ტკივილს...

კარგად იცი არტისტის მდგომარება: სიყვარუ-ლის სმიფლობელში იგი უფრო თავისუფალია; ვიდრე სხვა ხელობის ადამიანი. მისთვის გაცილებით ხშირ-ხში-რია სიყვარულის წაღკოტბი ვეგვიღის მოკრევა.

ისიც იცი რომ თვალბე ჩინი არ მაქლდა და ნი-ჭიერთა შორის მეტ, ცოტა არ იყოს, იფხი მედგა. ამის გამო არა ერთხელ დავწიფებოვარ ტრფივლების ნექტარს, არა ერთხელ მევარება და არა ერთხელ ვევარებოვარ...

ჩემი გამარჯვება ტრფივლების სამთავროში უფრო მეტად ჩემსავე ამხანაგ ქალთა შორის ჭჭილიდა სოღმე თავის ბაიარდას და. გამოტყებით უნდა გიოხრა, რომ

თავი მომაბეზრა ასეთმა გმარჯვებ მ, რადგანაც ადუის შემორტემა თითქმის არც კი მიწებოდა და ეს თუ ის ცისე-სიმაგრე ადვილად მხებდებოდა ხოლმე.. მაგრამ ასევე ადვილად გადადიოდა იგივე ცისე სიმაგრე სხვის ხელში. ამას გარდა, უნდა გითხრა, არტისტის სიყვარულისთანავე უღბო გრძნობა სხვა ადამიანში არ მოიპოვება. იმის სიყვარულს უფულებიან დადი აზის მისი ხელფანებისა. იგი იმავე ხელფანებით, რომლითაც აზი-როფანებს ამა თუ იმ ჰიქსის გიძის, გადმოგვცემს თავის არსების თითოეულს, ცეცხლსკივლებს... მაგრამ მხოლოდ გადმოგვცემს და არ განიცდის თითონ... მეტს ვიტყვი: იგი სიყვარულში თუ სხვა გრძნობაში სცენასეუდ უფრო ბუნებრივი, ვიდრე ნამდვილ ცხოვრებაში... ამიტომაც ძალიან იშვიათია ხოლმე დრმა და ხანგრძლივი სიყვარული არტისტის მიმართ. ამ წრეში მხოლოდ დროებითი გატაცება გამოიყვანება, ისე რადა... აი, ერთხელ, ცაზედ ცისიერა რომ გადაიბუნს ხოლმე... იმის მსგავსად.

მომწეინდა ეს ერთ-ვილოვანი გრძნობათა თამაში, რომლის დროსაც ხან მე ვიქცეოდი ბურთად სხვის ხელში, ხან კი სხვის გავიბურთავდები ხოლმე.

მე ვუძებდი სხვა რამეს... რა იყო ეს სხვა რამე—მე თითონ არ ვიცოდი, მაგრამ ვგრძნობდი კი, რომ მისი შემყურელი—მე იმას როდი-და გამოეცდიდი, რომ წინაშე შეგრძნო და შეძრახა.

ასეც მოხდა.

წელანდ გითხარი,—ანახდეულად როდი ჩამტრია მისი სიყვარული გულში. კარგა ხანი ვიცნობდი ერთმანეთს.. აქა თუ იქ, საზოგადოებაში ვხვდებოდით ერთმანეთს.

ვერ გამოთვალისწინებია ის წაში, ის სათი და ის დღე როდესაც ვიგრძენ, რომ ჩემი არსება ცარიელი როდი-დაა, რომ მასში, ხორციელად თუ არა, სულიერად მაინც, სხვა ვადაც მოთავსებულია და აღარ მშორდება. ამის შემდეგ ისე ვიყავ ამ ჯადოსნურის გრძნობით შეპყრობილი, რომ მეგონა ჩემს სინოცხლეში სხვა არავინ შევარება და მუდამ ჩემი ტრფიალების საგანი ერთად ერთი ის იყო... და თუ აქამდისინ მიგვრძნობს ამგვარი რამე—ეს იყო მხოლოდ სიზმარი და არა ცხოვრების სიცხადე.

კარგა ხანი იყო, რაც სიჭაბუკის ჰასაკს გადავცილდი. მაშასადამე, ცოტად თუ ბევრად, გრძნობა-დამჯდარი და ოცნება ფრთა-შეკვეცილი უნდა შექონდა. როდი და უნდა მივცემოდი ტრფიალების თავდაზავიწეებულ ფრთონას.. მაგრამ ასეთი შედეგი არა ჰქონდა ჩემს სიყვარულს...

შორს, სიდაც, მიუჩეუბელ კედლის გულიდამ გადმონახევე ჰ წია ჩინჩქერის შემყურე ადამიანი ხომ ვერ იტყვიან წინადაკე,—რა ზომამდე შეიძლება გაიზარდოს და გაიკოს ეს საკადი?!.. შეიძლება იგი თავის დენაში ისე გასეზადდეს, რომ კიდებოც კი ვეღარ ჰხედავს წყალთა დასტეხად.

სწორედ ასევე ითქმის ჩემს გრძნობაზედაც. იგი ვერ რუსოველებრივის მოკრძალებით იყოადბეჭდილი — „შორით ტანჯვა, შორით პნედა“... რომანტიულის იერით დასეკადებული, ქაღწეულებრივის კაქმა-მონიუებით ნაქსოვა.

ჩვენი სულიერი და ხორციელი შეუღლება ერთ სიდამოს მოხდა, სოფლად სიდაც იგი ზაფხულს ატარებდა.

განუშეუბნე ვისხედით ერთმანეთის გუკრდით ხეგზედ გადაშეურე ფარდულ-ქვემ და ვსტებოდით ბუნების მშენებით. დამე კარგად გადასული იყო. მთვარეს დაგვხეშნა და მისი მთლანდახე სინათლე მიწლეუგბეულიყო. უსახდერო ცას მინახებელი, მიმერთალებული შექა გადაჭებინდა. ვარსკვლავები ისე ციმციმებდნენ, როგორც დაც კდემამისილ ქაღწედის ცეცქი თვალბო, იფისის დაშეევი იყო. მთელი ბუნება ჰასაკში მოსულ ჰასევივით ლალობდა, ილიმებოდა. ხალხთ ჟრამული თუმცა შიწევეტიდიყო, მაგრამ, სამაგეოროდ, ბუნებას გაეღვიძნა და კეკლეუცობის ჟინი აჭმლდა. ფრთოსანთა საძმური ჰეკეკეა, მწერთა ერთ-ვილოვანი ბზეული ტრფიალების იფრებული გეგანებოდათ. ამ სიდაუმლო ხმაურბას ჰკრმინიულად უერთდებოდა მცენარეთა ფშეგნა, რომელიც ვნებათა-დეღვას თრთოღვად გეწეგებოდათ. ევაგილთა სურნელება ჰაერში გუნდრუკის მსგავსად ექმეოდა და ამ ზაფხულის დამეს ჯადოსნურის მომხიბლავობით ჰქმსაკდა. ბუნების თითოეული გამოსახულება სისარულის იერით იყო ნაქარგი... ეველათერი, რასაც ნიჭი ჰქმნდა არსებობისა, თითქოს ზენაქსის შემოქმედებითი ძაღს მადლსა სწირავდა.

ჩვენი გულიც უფრს უგდებდა ამ სურთო ლიტანის. რაც ხანი გადაიდა მეგრდში სურთქვა გვიხმარდებოდა, სასულესთან რაღაც ვეგეგნებოდა.

უცებ ჰაერი ძალუმად შეირყა. სიდაც შორს, ჩვენს ქვევით, ადგზნებულ ტუნთა შეწებების ხმა გაისმა. — ეველათერი, რაც-კი ფეთქავდა, მსწრაფლ მიჩუმდა, თითქოს ამ გრძნობით გაყლითაღ ხმას უფრა ათხვავო. უცრად დამრულმა სიომ ეს ხმა ჩვენსკენ გამთაზნა და იქვე, ჩვენს ახლო, გაამეორა.

— სიოს ამბობს გრძნობა?— ვკითხე მას ჩურჩულით და თვალბოში ჩავსტურედი.

— ვგრძნობ— მიზასუხა მან და თვალბოდამ ეღვა-რებს გამოკრთა.

— ზასუხი გავცეთ— ვსთქვა ურულ.

— გავცეთ...

ჩვენი ხელები ანახდეულად გადაიხლართა. იგი ჩემი იყო... მე მისი... ერთმანეთის არსებაში გაექქნით.

შინ და გარედ, ძილსა თუ დღობილში— გაზვიადება არ დამწამო— იქნის იმის შესახებ მუდმივი თანამეზავრო იყო ჩემის გრძნობის მოქმედებისა და გრძნობათა მოძრავობისა. წარმოადგინე, მაშინაც კია როცა მისა ნახვა, შეხვედრა უფლად შეუძლებელი იყო, მაშინაც კია, როდესაც ის სხვა მხარეს იმეოფებოდა, — მაინც მუდამ მას

დავუბნებდი, რადგან სურვილი და იმედი მისი ნახვის იმდენად ძლიერია იყო ჩემში, რომ სსსწყულის მოველოდი ხოლმე.

და როდესაც აღდგა ვართვით ქალის ჩემდამი თანგრძობის, როდესაც დადგა წამი და ერთმანეთს გული გადავუხსენით, — აი სწორედ აქედან იწყება ჩემი ტანჯვა...

ჩვენს დაკავშირებას თანამგზავრად საშინელი ეჭვი დაჰყვა. აქამდის არასდროს არ მიგვრძენია ეს საშინელი მსახურადი ძალა დამიანის არსებისა. წინა მკვნირისაგან მიჯნურისადმი დალატი აუცილებელ და კარგად ვიცი კანონად მიამჩნია სიუკარულის სიეროში... დარწმუნებული ვიყავი, რომ ადრე თუ გვიან ან ქალი გასრულიდა მაშინვე სხვაზე. ან მაშინვე ქალს, საქმე მხოლოდ დროთა ვითარებაზე შეგონა დამარბული და ამიტომაც არასდროს ან გამოტარებია ვულში ეჭვი ჩემ სატრფივთა შესახებ. ხომ მიბნევიან ჩვენი იმისთანა ბუნების დამიანის, რომელნიც თავის დღეში არ ჩაჭვინებებიან სიკვდილის საიდუმლოებს, მაშინ როდესაც იცან, რომ მსხვერფნი არაა ან საიდუმლოებისა.

მეც ვიცოდი, რომ, დღეს თუ არა, ხვალ მანც ერთ-ერთი ჩვენგანი ზურგზედ ახლის ვინება-დედვის გულ-ნახად წამოიკიდებდა... მხოლოდ იმაში იყო გარეხვა — მე დავსწრობდი თუ ის დამსწრობდა, ამიტომ არც თავმოკვარების და არც გულის წამოტყდის არა ვგრძობდი... ღიმილით ვუხედავდი ჩემს ბედნიერ მეტოქეს, დარწმუნებული, რომ ან ცოტა ხანში იმის ადგილს ახლა სხვა დაიჭრდა.

უნდა გითხრა, ქალების შესახებ აღტაცების აზრისა არ ვიყავი. ასე მეგონა, რომ სასოკადოდ ისინი ბუნებას მსახიობად გაუხეხია... შეიძლება, რომელსმე მათგანს სსსწყუ ნიჭი სრულიად არ მოსდევს, მაგრამ მანც ცნობარებაში მსახიობია, მუდამ სხვის როლს ასრულებს და თავის ნამდვილ არსებას რიგს აფარებს.

სულ სხვა იყო ჩემი სულიერი ვითარება, რაცა-კი ვიგრძენია, რომ ჩემი და მისი ცნობარების გზა ერთმანეთში გადაიხარდა. ის, რაც მე წინადაციად არ მიუთხრია, ახლა ძირიან ფესვიანად მარუჯდა და გამოუთქმელ ტანჯვაში მაგდებდა. ერთი იმის წარმოდგენა რომ, შესაძლებელია. ისიც სხვა ქალებით მხოლოდ ეთამაშებოდა ჩემდამი სიუკარულს, რომ მისი ნახი ალერსი თუ შმაგი ვინება-დედვა მხოლოდ უბრალო დაჭრე ან ჩვეულებრივი სქესობრივი ნდობა იყო, — ტვისის მწველა და ხორციელ ტკივილს მაგრძობინებდა.

ეჭვი — მსამა, რომელიც დამიანს თუმცა არა ჰქვია, მაგრამ საშინელ და აწამებს.

რაცა-კი იმის სახსოვრის ვიყავი, მესმდა მისი ტკივილ ზნეგვანი ხმა, ხან მთრთოლვარე, ვით ვუფილთა ბიბინი, ხან მინუდელი, მინუდელი ვით გარდასული მთვარიანი დამე — ვსუდავდი იმის, ვარსებლავით ერთობ, მტლიმდომე თვალს, — სიმწვავე სულისა, ქენ-

ჯანი გულის მიუქდებოდა... მივიწყებოდა, რომ ქვეყნად არსებობს ცბიერება, თინთლიანობა, გრძობათა მოხვედრის უნარი...

მერე რა მომავალეული იყო მისი სილაღე, ბუნების სინდრელე, გრძობათა ცვალებადობა.

დღეს თუ მისი ამბობი — დამშვიდებულს, დაწვინებულს — გრძობას ამიფიქრებდა სოღმე, ხვალ იმავე ტრითა დაკონება — ბუნება აღძრულს — მწრაფლად მამებდა, მაცნებდა, როგორცაც ნეტარი საღებნი.

სიკვ მრავალეიერვანად მოქმედებდა ჩემზედ მისი მშაქიერი სხეული, რაცა ქალის, ატამივით ბუსუს მოდებულ, კანს შევეხებოდი ხოლმე.

მაგრამ ეგვლასეი ძლიერ-მისილი ამ ქალის არსებაში თვალში იყო. ეს ორგანო მსედელოების გრძეული მანქანა შეგონა, რომლითაც განიზომებდა ქალის სულიერი ვითარება. ამ თვალში მოკროვილ სხივთა კრებას ის დანიშნულება-კი არა ჰქვია, რომ განეჭრიტა გრემოცული ბუნება. არამედ დამონებინა იგი თავის ფიქთა ქვეშ და თვისი სურვილები ებანებინა.

და რა მრავალ-გრესილვანი იყო ეს სურვილთა. ეოველ დღე, ეოველ საათს, თითქმის ეოველ წამს ქალი იერს, იერს იცვლიდა ხოლმე და ახალ დამიანად შეჩვენებოდა. მუდამ ასე მეგონა, რომ მისი აღვსნებული თვალების შემოხედვა ზირველი ნახვა იყო ჩემთვის, რომ მისი დამითრბელი სურნელვანი სხეული ზირველად მეკროდა მეგრდზედ და რომ ეს დვთაებრივი ნეტარება, მისის სისილვით გამოწვეული, თავის დღეში არ შეგრძნო და დღეს ზირველად მატებოდა.

ერთის სიტყვით, ქალის გრძობათა მტყველები დაუნსრთმელი და უმრავალეიერვანი იყო.

— წარმოიდგინე — მეტოქედა ხოლმე ქალი — ასე მეგონა, ჩვენს სიუკარულზედ ტურფა და ნანხარი არა არის-რა ქვეყნად... შენ, იქნება, გვინა, ეს მშვენიერი ვარდი, — ხელში რომ გიჭირავს, — ჩვენს დამოკიდებულად არსებობს... არა, — იგი ჩვენი სიუკარულის დამატებას და სწორედ ამიტომაც არის ასე მამხიბველი... ასევეა მთელი ეს ბუნება, რომელიც გარს გავსხვივია...

— შენ, იქნება, ხუმრობა გეგონოს — განაცრძობდა იგი — მე-კი დარწმუნებული ვარ, რომ ასეა... მამ რატომ მარშან არ იყო ატრე კეკლეუნი ეს მცენარეთა კრება?... განა მარშან-კი არ ვუგლიდით?... მაგრამ მანც მოწვენილი გამოიფურებოდა, თლად... ინი?... ჩვენს სიუკარულმა განცდებლად ეს ყვავილები, ეს ხეები...

— დმერთმანი, დამ-დამობით, რაცა ხალხის ფენი მიწვდება ხოლმე, დარწმუნებული ვარ რომ ეს ყვავილები ენას იდგმენ და ერთმანეთს ჩვენს სიუკარულზედ ესაუბრებიან... არ გაიცინო და... ეს მისხვი ძალიან მეტორე არსებად მიამჩნია... აბა, შეხედე, როგორ აცდებებს თვალს... შენ-კი მოურდილებელი ხარ... მეხვევი... მკოცნი... ამდამ ეს ცელქი ყვავილი თავს მოგვკრის... შენს თავაწვევტილობას ეგვლას უამობს.

— ვარდისაკი ნუ გეძინიან... არ გაგვემის... ვარ-
დი ერთგული მესიღუფლავ და იცო რად? იმიტომ, რომ
თითონაც ტანჯულია... ეკვლა მტკნარები თვალ ამრეხით
უეუერებენ, რადგანაც თითოეულ მათსეც დამაზია და
შურს უდვიტის... შერე კადვე... ბუღბუღმა გაუტეხა
სახელი... ბუღბუღი შენსეულით ზირდა არშოიას...
აქა და ვარდი მიუვარსო— გააბამს ხოლმე თავისს ლექს-
სებს და ხმა-მადლა დამღერის...

მხოლოდ, როცა გაშორდებოდა ხოლმე—ათას
ხაირი ფიქრი, აზრი ზისფერებს არ მძდივდა. მე თი-
თან არა შერეოდა ჩემი რეღნიერება... ვერ წარმომე-
გინა, რომ ეს ყოველად სრული დამიანი, ეს ჭურჭელი
საუკეთესო გრძობა:თა და გონებისა მე შეკუთვნიდა...
ერთად ერთი მე ვიყავ დამტკნები მისი სულიერ ჩანებისა
და მთავრებულ ხორციელ სილარასი... და ეტვი—ეს გე-
სლიანი მტერი დამიანის გამყოფილებისა—მშხამავდა,
გულზედ შებენდა...

— რა ხანა შენში ისეთი! განა შენისთანები ცო-
ტანი არიან? შენზედ გეტილებით უკეთესნი ცოტანი ახ-
ვევიან გასწი?! რაღა შენ აგინია მათ შორის?! რომე-
ლი მოგანი არ ჩასთვლიდა თავის თავს უბედნიერეს
დამიანად მარტო ერთის მისი ლაღი დამილასთვის?!
იქნება შენ ერთი მრავალთაგანი ხარ და სხვასაც ბევრს
ატვობს მისი სულ-ხორცის მადლი... მხოლოდ ერთი
ჩვეულებრივი სტუმართაგანი ხარ მდიდარ სუფრასზედ?!

ქალი ქმრისა იყო... ქმარი-კი იმ გვარ ცხოველთ
გეუთვნოდა, რომელიც, რაკი მოიკლავუნ ზირვეს სურ-
ვიდს, მისწვიტენ ჯერ კიდევ გაუფურჩქნავ კაკორს,
შერე გული უსუფდებოთ და უურადდებოთ ადარ აქტეკენ,
რით და როგორ ავსებს მათი მუედლე გრძობა-გონების
საწყისს... მდიდარი იყო, საქციებში კართუდა, ხშირ-
ხშირად მცხავრბობში ატარებდა დროს და ქალი თვისს
სურვილსა და ნებაზედ იყო დატოვებული.

ეტვი თუმცა ძლიერ ქარტუხილად გადაქცეულიყო
ჩემს არსებაში, მაგრამ მაინც ნიშანდობლივ ვერაფერი
დამესვენა.

თავი ქალს ძლიან დიდან დირსებით ეტვირა...
გარს თუმცა მრავალი თავიანის მტემული ესვია, მაგრამ
ეკვლა მათგანს, უდრმეს ზატოვისტემის მეტი, სხვა ვე-
რა შევნიშნე-რა, ქალის მიმართ...

მხოლოდ ერთი მაიქირიანებდა ძლიან... ემწვი-
ლი კაცი იყო... ქმრის ნათესავი და მის სახლში გაშინაურე-
ბულია... ამ ემწვილი კაცის გრძობა-გონების ავლადადება
არც თუ დიდის დღით განიხთიებოდა... ამის მსგავსი ბუე-
რი იყო მათ შორის, ვინც ქალის ამ ლას შეადგენდა,
მაგრამ სიასლოვე ოჯახთან, თვით ქალიან... ძ-
ლიან შეიტკნუდებოდა... ეკვლავან და ყოველთვის გამ-
ცილებული და თანამგზავნი ქალისა ის ემწვილი იყო...

რამდენჯერმე გადაფურჩქნავ ჩემს სიტყვოს სიტყვას
ამ ემწვილის შესახებ... ქალს სიცილადაც არ ეყო.

— როგორ არა გრცხვიანი, არჩილ, მკე ეტვირა?...
ნუ იუ ვერა გრძობ ჩემს სიყვარულს? თუ იმდენად არა
ხარ ჩემზედ დარწმუნებული, რომ ეტვი გებდებო, მშ
არცა გეყვარებოვარ... მე შეგონა, ისე გაქვის ადღო გამა-
ხვილებული, რომ მამინაც-კი განიცდი ჩემს სიყვარულს,
როცა დამორებუნებო-კი ვართ... და შენ... მაგრამ
მავწვებო, რომ მსახიობი ხარ და ეკვლა,—მათ შორის
მეც, მსახიობი გგონია...

შერე დამიწვებდა რწმუნებას, თუ რა ზომამდა ჩე-
მი სიყვარულით საგსე... რომ მას შემდეგ, რაც მე შე-
ვუყვარდი, მთლად დაჰკარგა სულიერი მუედროება... რომ
ფიქრი ჩემს შესახებ განუშორებელია მასთან... რომ ჩემ-
მა სიყვარულმა მის ცხოვრებაში შეიტანა რაღაც
უნვეულო სიხვი... და ეს ცხოვრებაც, რომელსაც წინად არ
ავსებდა, გაუშინაარსიანა და... ამისთანები...

რაც შეეხება იმ ემწვილ კაცს—მიმტკიცებდა, რომ
იგი და-შურის კავშირით უყვარს, რადგანაც ყოველას
დირსებით არის სასე და თავის დღეში არც ერთს მათ-
განს ანახდევულად არ გაუყვია თავში სხვაგვარა გრძობა.

შერე ვიჭერებდი ეკვლა ამას, ვიჭერებდი, რადგანაც
ყოველად შეუძლებელი იყო არ დამეჭვებინა,—ხმაში იმ-
დენი ბუნებრივობა და სიმტკიცე ეტვირობდა, სასეზე-კი
სისპეტაკე და გულ უბრევილობა ეხატებოდა.

მაგრამ მაინც ეტვი ჭიანჭვით მიხრავდა გულს რო-
ცა მარტო დავრჩებოდი ხოლმე, ისეთი უზომო წუხილი
ამუძებოდა, თითქოს ჩემი გული ვიდაცის უღმობელ
ხელს ეტვირა და ნელ-ნელა, მაგრამ მძფრად, სჭულეტა
და სახსლსა სწურავდა.

ათასი, უამრავი ფიქრი, წარმოდგენა ეშლებოდა ჩემს
დაავადებულ გონებას... საზარელი, გარეუწილებით და-
სავსე სურათები შედგა თვალ-წინ, რომლის მიმქმენი
ზირნი ჩემი სიტყვო და ის ემწვილი კაცი იყვნენ... და
როდესაც განიცდიდა, რომ ისიც ჩემსავით ესება ამის
სსეულს, ისმინს ამის ადერსიან ხმას, ითვრება მისის
ადგზნებულ ვნებათ-დეღვით—გოჯოვით გამოვიტვრობდი
გარედ და მზად ვიყავი მივარდნილი სახლში და საქვეუ-
ნოდ გამოთახსირებინა ის დედაკაცი... დავდიოდი ქუჩა-
ქუჩა, ვცქერებოდი თითოეულ ეტლს... მოგვარავდი
თუ არა თავდის ეტლში მზადარ ქალ-ყვის ტეხილია
დამური ამდიოდა სახეზედ და ყოველ საშუალებას ვნდი-
ლობა გამომეჩნო—ისინი ხომ არ იყვნენ...

დავვარტე სულ — ხორცის ძალი... ძარღვები მთლად
მიამქალა, მიმიღუნდა, აღარავითარი მუშაობა არ შეუძ-
ლო, შეხსიერება დამეკარგა და მწია, უბრალო როდესაც

ძლიერს ვსწავლობდი. ვგელაფერზედ გული ამიერთუდა... შემძულდა თვით ის ხელაფინება, რომელსაც შეგწირე ჩემი უმწველ-განება. სსოკადგობრივი მდგომარეობა და ნივთიერი კმაყოფილება. ჩამოვშორდი მეტობრებს, — მას შენც შემეტობდი... — განვმარტავდი. ჩ ვიკეტე ჩემსავე არსებაში, რომლის გრძნეული გასაღები იმას ჰქონდა და ჩემი გულის კარებს თავის სურვილზედ აღებდა — ხან სსიათმოდ და ხან სსატანჯავლად.

ბევრჯერ გადავწვიტე — ქლისთვის თავი დამეხებებინა, დამეწღვია ეს სსშინელი — ერთის მხრით უსომო ბედნიერების მომნიჭებელი და მეორეს მხრით ჯაჯობეთურად მტანჯავი — კავშირი, მაგრამ პირველივე ნაბიჯის გადადგმა ამ გზით ზედ შეასკდა ჩემს უილაჯობას: და ვინახე, რომ უძლური ვარ მოვიხსნა ეს საბედისწერა უღელი.

ასეთს მდგომარეობას ზედ ერთდა უხერხულობა ჩვენი კავშირისა. ჩვენ არ შეგვიძლო ხშირ-ხშირად შეხვედრა და ათასში ერთხელ განსაკუთრებული კარგობა თუ შეგვიწიობდა ხელს. და, რაც უფრო ხანგრძლივი იყო

ხოლმე ჩვენი გათავიანება, მით უფრო ეტვი მკობდებოდა, მეტონა, რომ ქალი განტებ იგონებდა სხვა და სხვა მიზეზს ჩვენი შეუხვედრელობისათვის. ამავე დროს კი ემწვიდი კაცი მუდამ თან ახლდა. ის დამეები, რომელსაც ვიცოდი, რომ ორივენი ერთად უნდა უოფილი-ვენენ სსდმე სტუმრად და ერთადვე უნდა დაბრუნებული-ვენენ, სსზარელი დამეები იყო ჩემთვის... კარინდებუ-ლი, განუმებული ტანთ-გაუსდელი, მთელის სსათობით ვებდე სსწოლზედ და ვგრძნობდი, რომ ჩემს ტვინში გველივით რაღაც დასლიკინებს და ნესტარით მებნავს... გულზედ კი მაჯლაჯუნსავით რაღაც გამწოლია და მადრჩობს, მაგრამ ვერ-კი დაფუდრჩვივარ.

ალ. ელფეთერიძე.

(დასასრული იქნება)

რედაქტორ-გამომცემელი სვ. ყიფიანი.

ყოველ დღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

== დ რ მ ე ბ ა ==

მიიღება ხელის მოწერა 1910 წლისათვის. მომავალ 1910 წელს გაზეთი „დროება“ გამოვა იმავე პროგრამით, როგორც 1909 წ. გამოდიოდა.

ყოველ დღიურ გამოცემას გარდა 1910 წლსაც გაზეთს ექნება **სურათებიანი დამატება** დამატება გამოვა კვირაობით. გაზეთის ფასი: წლით, როგორც ქალაქში ისე ქალაქ-გარედ 8 მან. და 50 კ. ნახევარი წლით 4 მ. და 80 კ., ერთი თვით 80 კაპ. (1 მანეთის მაგიერ). საზღვარ გარედ 12 მამეთი.

ცალკე ნომერი ყველგან ერთ შაურად. **≡** დამატებიანი ნომერი (კვირისა) შვიდ კაპეიკაზადრესის გამოსაცვლელი ფასი 40 კაპ.

1910 წლიურ ხელის მოწერლებს დაურიგდებთ კედლის კალენდარი, კვირეულის ფურცლებით ტფილისში ხელის მოწერა მიიღება „დროების“ კანტორაში და წერა-კითხვის საზოგ. წიგნის აღაზიაში ი. ავალიშვილთან. ქალაქ გარედ ხელის მოწერა მიიღება: ქუთაისში — ის. კვიცარიძესთან, ხონში — გიგლა მებუკესთან; გორში — სევ. შველიძესთან; ქიათურაში — სოფრომ ტარუაშვილთან.

ხელის მოწერის ფასი ნაწილ-ნაწილად შეიძლება მხოლოდ წლიურ ხელის მოწერათათვის, რომელთაც პირველად 3 მან., პირველ მარტისთვის 2 მან., 1 მაისისთვის 2 მან. და 1 ივლისისთვის 1 მ. 50 კაპ.

გაზეთის გამოწერა შეიძლება მხოლოდ თვის პირველ რიცხვიდან არა ნაკლებ ერთი თვისა და არა უმეტეს წლის გასულისა.

„დროების“ კანტორაში ხელის მოწერა მიიღება ყოველ დღე, კვირა უქმეების გარდა, დილის 9 საათიდან 3 საათამდე და ნაშუადღევს 5 საათიდან 7 საათამდე. თვის ბოლოს კანტორა კვირა-უქმე დღეებშიაც იქნება ღია.

ქალაქ გარედ ხელის მოწერათ ფული უნდა გამოგზავნონ ამ ადრესით: Тифლისь, газ. „Дрoвeнa“.